

BİREYSEL BAŞVURUDA BULUNMA USULÜ

(Procedure of Lodging an Individual Application)

Sinan ÇINAR¹

ÖZ

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde, başvuru formu ve eklerinin kayda alınabileceği yerler; Anayasa Mahkemesi, diğer mahkemeler ve yurt dışı temsilcilikler olarak oldukça sınırlı bir şekilde belirlenmiştir. Mahkeme, belirtilen yöntemlerde yapılmayan başvuruları kayda almamaktadır. Bu durum, eksikliklerin tamamlanması, idari ret kararına itiraz ve ilgililerden bilgi ve belge isteme aşamaları açısından da aynen geçerlidir. Bazı durumlarda, Mahkeme esnek bir yaklaşım sergileyerek belirtilen usul dışında yapılan başvuruları kayda alabilmektedir.

Bu çalışmada, öncelikle bireysel başvuru formu ve ekleri hakkında genel bilgilere değinilmiş, ardından Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü ile belirlenen kayda alma yöntemlerine yer verilmiştir. Başvurunun yapılabileceği yerler konusu; Mahkemenin mevcut uygulaması ve ortaya çıkan sorunlar ile çözüm önerileri kapsamında değerlendirilmiş, ayrıca başvuruların kayda alınma usulüne yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Başvurunun Yapılabileceği Yerler, Posta Yoluyla Başvuru, Doğrudan Başvuru, Başvuru Formu.

ABSTRACT

The Internal Regulations of the Constitutional Court restrict the organs authorized to accept and register the individual application form and its annexes as the Constitutional Court, other courts and representative offices abroad. The Court does not register the applications that are not duly filed as specified. This applies in exactly the same way to the procedures for completion of deficiencies in the application, objection to the rejection of application on administrative grounds and requesting information/document from the relevant parties. In some cases, the Court may adopt

¹ Kahramanmaraş Vergi Mahkemesi Üyesi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, sinan.cinar@anayasa.gov.tr.

a more flexible approach and register the applications that are not lodged in due process specified.

This study first provides general information on individual application form and its annexes; and then dwells upon the methods of registering individual applications as specified by Internal Regulations of the Constitutional Court. The issue of “places where the application shall be made” is reviewed within the context of the current practices of the Court, the problems that have aroused and the proposals to these problems. The procedure for registering the applications is also included in the study.

Keywords: Individual Application to the Constitutional Court, Places Where the Application Shall Be Made, Application by Mail, Application in Person, Application Form.

GİRİŞ

1982 Anayasası’nda 12/9/2010 tarihinde yapılan değişiklik ile herkese, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde (AİHS ya da Sözleşme) yer alan ve Anayasa’da sayılan temel hak ve özgürlüklerden birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurma hakkı tanınmıştır. İkincil ve istisnai bir hak arama yolu olan bireysel başvuru yolu ile bireylere, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahaleleri bizzat engelleyebilme olanağı verilmiştir.

Yargılama faaliyeti sırasında ilgili mahkemelerin uymak zorunda olduğu usul kuralları ile hem hukuki güvenlik ilkesi açısından bireylere güvence sunularak keyfi uygulamaların önüne geçilmesi, hem de yargılama mercilerine yargılamayı etkili ve gerektiği gibi yürütme olanağının sunulması amaçlanır. Bu durum, ağır bir iş yükü ile karşılaşan bireysel başvuruları inceleyen merciler açısından da geçerlidir. Belirtilen sorunun aşılması ve bireysel başvuruları inceleyecek mercilerin etkinliğinin güvence altına alınması amacıyla bir taraftan yeni başvuru mekanizmalarının oluşturulması, diğer taraftan ise usul kurallarının katı bir şekilde yorumlanarak özensiz ve önemsiz başvuruların kayda alınmaması veya bu nitelikteki başvuruların incelenmemesi gerektiği ileri sürülmektedir². Bu bağlamda, bireysel başvuruları inceleyecek mercilerin önem arz eden başvuruları etkili ve makul sürede incelemesi ve böylece gerçek işlevini yerine getirilmesi sağlanacaktır. Anayasa Mahkemesinin belirtilen işlevi-

2 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Geleceğine Dair Yüksek Katılımlı Brighton Konferansı’nın sonuç bildirgesi için bkz. <http://www.coe.int/fr/20120419-brighton-declaration/>. Aktaran ÖNCÜ Mehmet, “Bireysel Başvuruların AİHM tarafından Usulden İncelenmesi ve Dördüncü Derece Türünden Şikâyetler”, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşunun 50. Yılına Armağan, Editörler: Alparslan Altan, Engin Yıldırım, Erdal Tercan, Hikmet Tülen, Ali Rıza Çoban, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Ankara 2012, s.407.

nin korunmasında en etkili aracın usul hükümleri olduğu söylenebilir³.

Bireysel başvuruların, kabul edilebilirlik ve esas yönlerinden incelemeleri için ilgili mevzuat ile belirlenen bazı şekil şartlarına uygun olarak yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda, ilgili mevzuatta bireysel başvuruların mahkemelere veya yurt dışı temsilciliklerine ya da bizzat Anayasa Mahkemesine yapılabileceği öngörülmüş olup, belirtilen yöntemler dışında yapılan başvurular kayda alınmamaktadır.

Bu çalışmada, öncelikle bireysel başvuru formu ve ekleri hakkında kısa bir açıklama yapılacaktır. Ardından bireysel başvuru evrakının kayda alınma usulü incelenecek, usulüne aykırı yöntemler ile yapılan başvuruların akıbetine ilişkin Anayasa Mahkemesi uygulaması hakkında ayrıntılı bilgiye yer verilecektir. Bu çerçevede ilk olarak Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 63. maddesinin (1) numaralı fıkrasında öngörülen başvuru yöntemlerine değinilecektir. Bunu takiben Mahkeme uygulamasıyla usulüne uygun başvuru yöntemi olarak kabul edilen diğer yöntemler ele alınacak, ardından uygulamada usulüne aykırı yöntem olarak değerlendirilen ve kayda alınmayan başvuru yöntemleri irdelenecektir. Çalışmanın son kısmında ise bireysel başvurunun diğer aşamalarında başvuru evraklarının kayda alınma usulüne, uygulamada sıklıkla karşılaşılan sorunlarla birlikte, yer verilecektir.

I. BİREYSEL BAŞVURU FORMU VE EKLERİ

A. Genel Olarak

Bireysel başvuruda en önemli konulardan biri, temel hakların etkin bir şekilde korunması amacı ile bireysel başvuru nedeniyle Anayasa Mahkemesinin karşılaşıacağı iş yükü arasındaki dengenin kurulmasıdır. Mahkemenin altından kalkamayacağı bir iş yüküyle karşı karşıya kalmaması için başvuruların belli bir ön inceleme ve süzgeçten geçirilmesi gerekir. Bu itibarla, temel hakların korunmasına yönelik etkili bir denetim yapabilmek ve gerçek hak ihlallerini tespit ederek önleyebilmek için başvuruların bazı usul kurallarına tabi tutularak incelenmesi zorunluluktur⁴.

Bireysel başvuru sisteminin uygulandığı bütün ülkelerde, başvuru usulü birbirinden farklı olmasına rağmen başvurular çeşitli şekil şartlarına bağlanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), her başvurucunun kendi ülkesindeki hukuki yolları tüketirken oradaki bütün şekil

3 ÖNCÜ, a.g.m., s.407.

4 SABUNCU Yavuz/ESEN ARNWİNE Selin, "Türkiye İçin Anayasa Şikâyeti Modeli-Türkiye'de Bireysel Başvuru Yolu", *Anayasa Yargısı Dergisi*, Sayı 21, Ankara 2004, s.243.

şartlarına uyması gerektiğini benimsemektedir⁵. Bu bağlamda, başvuru formu veya dilekçesi usulüne uygun yöntemlerle iletilmediğinden ulusal hukukta reddedilen bir başvuru, AİHM tarafından da iç hukuk yollarının usulüne uygun olarak tüketmediği gerekçesiyle reddedilebilir. Bu nedenle, bireysel başvuruların esas yönünden incelenebilmesi için önceden belirlenen usule uygun olarak kayda alınmaları oldukça önemlidir.

Başvuruların kayda alınma yöntemleri, AİHM ve diğer ülke bireysel başvuru uygulamalarında farklılık göstermektedir. AİHM'e yapılacak başvurular, yazılı şekilde ve mahkeme internet sitesinde örneği bulunan başvuru formu ile yapılır. AİHM İçtüzüğü'nün 47. maddesine göre AİHS'in 34. maddesinde düzenlenen bireysel başvuru⁶, Mahkeme Başkanı başka türlü karar vermedikçe, Yazı İşleri Müdürlüğü'nün hazırladığı

5 Bkz. BAKIRCI Hasan, "Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi Kapsamında 25/11/2011 tarihinde Yapılan Yuvarlak Masa Toplantısı Sunumu", Bireysel Başvuru Yuvarlak Masa Toplantıları, Editörler: Musa Sağlam, Serdar Gülener, Recep Kaplan, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Cilt 1, Ankara 2013, s.20; KAPLAN Recep, "Bireysel Başvuruda Dava Açan Belgeyle Bağlılık", Bireysel Başvuru İncelemeleri 1, Editörler: Musa Sağlam, Serdar Gülener, Recep Kaplan, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Ankara 2013, s.13.

6 İlgili maddenin ilk üç fıkrası şöyledir:

"1. Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca, bir başvuru, Mahkeme tarafından aksi yönde bir karar verilmemiş, Yazı İşleri Müdürlüğü'nün hazırladığı başvuru formu ile yapılır. Başvuru formu, istenen tüm bilgilerin ilgili bölümlerde belirtilmesi suretiyle hazırlanır ve söz konusu formda aşağıdaki bilgiler yer alır:

(a) başvuranın adı, doğum tarihi, uyruğu ve adresi; tüzel kişi ise, tam adı, kuruluş veya tescil tarihi, resmi sicil numarası (şayet varsa) ve resmi adresi;

(b) şayet varsa, başvuranın temsilcisinin adı, mesleği, adresi, telefon ve faks numarası ve e-posta adresi;

(c) aleyhine başvuru yapılan Sözleşmeci Taraf veya Tarafların adı;

(d) olaylara dair kısa ve öz bir açıklama;

(e) ileri sürülen Sözleşme ihlal(ler)ine ve bu husustaki görüşlere dair kısa ve öz bir açıklama;

(f) başvuranın, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesinde öngörülen kabul edilebilirlik kriterlerine uyduğunu doğrulayan kısa ve öz bir açıklama.

2.(a) Başvuru formunun ilgili bölümünde belirtilmesi gereken, bu maddenin 1 (d) ile (f) fıkraları arasında yer alan yukarıdaki bilgilerin tamamı, Mahkeme tarafından, başka herhangi bir belgeye başvurmaya gerek kalmaksızın, başvurunun mahiyetinin ve kapsamının belirlenmesine imkân verecek yeterlilikte olmalıdır.

(b) Ancak, başvuran, olaylara, ileri sürülen Sözleşme ihlallerine ve bu husustaki görüşlere ilişkin daha ayrıntılı bilgileri başvuru formuna eklemek suretiyle bilgi ilavesinde bulunabilir. Söz konusu bilgiler, 20 sayfa geçemez.

3.1. Başvuru formu, başvuran veya başvuranın temsilcisi tarafından imzalanır ve aşağıdaki belgelerle birlikte teslim edilir.

(a) şikâyet konu olan adli veya farklı nitelikteki karar veya tedbirlere ilişkin belgelerin suretleri;

(b) başvuranın, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesinde öngörülen iç hukuk yollarının tüketilmesi şartı ve altı aylık süre kuralına uyduğunu gösteren belge ve kararların suretleri;

(c) uygun olduğu yerde, uluslararası düzeydeki diğer her türlü uluslararası soruşturma veya çözüm usulüne ilişkin belgelerin suretleri;

(d) Başvuranın temsilcisinin olduğu hallerde, vekâletnamenin veya başvuran tarafından imzalanan yetki belgesinin aslı.

3.2. Başvuruyu desteklemek amacıyla ibraz edilen belgeler, tarihe göre listelenir, ardışık olarak numaralandırılır ve açık bir şekilde tanımlanır."

başvuru formu ile yapılabilir. Aynı İçtüzük maddesinin (5) numaralı fıkrasına göre, şekil şartlarına uygun bir şekilde yapılmayan başvuru; kayda alınmayacağı gibi Mahkeme tarafından incelenmeyebilir⁷. AİHM, başvuru formunda veya eklerinde bir eksiklik bulunup bulunmadığı konusunda katı bir inceleme yapmakta ve başvuruda eksik bilgiler olduğunu tespit eder ise başvuruyu doğrudan idari yönden reddedebilmektedir. Reddedilen başvuruda eksiklikler tamamlandıktan sonra, AİHM'e başvuru süresi olarak belirlenen altı aylık süre içerisinde yeniden başvuru yapılabilir⁸.

Almanya Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun yazılı olarak yapılması, gerekçeli olması ve başvurucu taleplerinin kesin bir dille ortaya konulması gerekir. Başvuru dilekçesinde, ihlal edildiği iddia edilen temel hak veya özgürlük ile ihlale sebebiyet veren kamu gücü ihmal veya faaliyetinin belirtilmesi zorunludur. Başvuru dilekçesine bütün deliller eklenmek suretiyle başvuru; başvurucu veya vekili tarafından yapılabilir. Başvuru dilekçesinde, hangi temel hakkın ihlal edildiğinin açık bir şekilde belirtilmesi zorunludur⁹.

İspanya Anayasa Mahkemesine amparo başvuru dilekçesine ise temsile ilişkin belge ile başvuruya konu kamu gücü karar örneğinin eklenmesi gerekmektedir. Ayrıca başvuru dilekçesinde ihlal edildiği ileri sürülen hakkın ve talebin açık bir şekilde belirtilmesi zorunludur. Başvuru dilekçesinde eksiklik tespit edilir ise başvurucuya on günlük süre verilmektedir. Belirtilen süre içerisinde eksiklik giderilmez ise başvuru reddedilmektedir¹⁰.

Avusturya Anayasa Mahkemesine yapılacak başvuru dilekçesinin bir

- 7 AİHM İçtüzüğü'nün 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:
"5.1. Bu maddenin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen koşullara uyulmaması, başvurunun Mahkeme tarafından incelenmemesi sonucunu doğurur. Bu kuralın dışında kalan haller aşağıda belirtilmiştir:
 (a) *başvuran tarafından, söz konusu koşullara uyulmaması hususuna ilişkin olarak yeterli açıklamada bulunulmuş olması;*
 (b) *başvurunun geçici tedbir talebine ilişkin olması;*
 (c) *Mahkeme tarafından resen veya başvuranın talebi üzerine aksi yönde bir talimatta bulunulması.*
 5.2. *Mahkeme, her halükarda, başvurandan, belirlenmiş zaman sınırı içinde, uygun olabilecek herhangi bir biçim veya şekilde, bilgi veya belge sunmasını talep edebilir."*
- 8 BAKIRCI, a.g.e., s.20; KAPLAN, a.g.m., s.13; ÖNCÜ, a.g.m., s.375.
- 9 PEKCANİTEZ Hakan, "Mukayeseli Hukukta Medeni Yargıda Verilen Kararlara Karşı Anayasa Şikâyeti", **Anayasa Yargısı Dergisi**, Sayı 12, s.267; SAĞLAM Musa, "Bir Hak Arama Yolu Olarak Bireysel Başvuru", **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı Sempozyumu, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları**, Yayın No:10, Editörler: Bülent Yücel, İlker Gökhan Şen, Eskişehir 2011, s.55; GÖREN Zafer, "Bireysel Başvuru Türk Anayasa Yargısında", **Anayasa Mahkemesinin Kuruluşunun 50.Yılına Armağan**, Editörler: Alparslan Altan, Engin Yıldırım, Erdal Tercan, Hikmet Tülen, Ali Rıza Çoban, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Ankara 2012, s.660.
- 10 KARAMAN Ebru, **Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru Yolu**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2013, s.234; SAĞLAM, "Bir Hak Arama Yolu Olarak Bireysel Başvuru", s.55.

avukat tarafından imzalanması, başvuru konusu kararın dilekçeye eklenmesi ve nihai kararın tebliğ tarihinin açık bir şekilde belirtilmesi zorunludur. Aksi halde eksikliklerin tamamlanması yoluna gidilir. Eksiklikler tamamlanmazsa başvuru iade edilmiş sayılır¹¹.

Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvurular da, bir takım şekil şartına bağlanmıştır. İçtüzük ekinde ve Mahkeme internet sitesinde yayınlanan bireysel başvuru formu örneği doldurulmak suretiyle bireysel başvuru yapılması öngörülmüş olup sözlü şekilde başvuru yapılmasına olanak tanınmamıştır. Bu nedenle, başvuruların yazılı şekilde yapılması zorunludur¹². Bu kuralın istisnaları; duruşma, keşif ve tanık dinlenilmesi sırasındaki taleplerdir. Belirtilen durumlarda sözlü olarak sunulan talepler tutanağa bağlanır.

Bireysel başvuruda; başvuru form veya dilekçesinin resmi dilde yani Türkçe olarak doldurulması, ayrıca başvuru formunun okunaklı, açık ve anlaşılır olması beklenmektedir. Başvurunun yazılı ve gerekçeli olması gerekir. Gerekçesiz veya yeterli gerekçe içermeyen başvurular esas yönünden incelenmez¹³.

Usul yargılamasında hâkimin taraflarca ortaya konulan iddia ve savunmaya bağlı kalarak değerlendirme yapması, taraflarca getirilme ilkesi olarak tanımlanmaktadır. Belirtilen ilkeye göre, iddia ve savunmalara ilişkin olayların ve bu olaylara dayanak delillerin mahkemeye taraflarca sunulması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava malzemesi, taraflarca hazırlanır ve hâkim, sunulan iddia ve savunmalarla bağlıdır¹⁴. Ayrıca vakıalara dayandırma ilkesine göre iddia ve savunmalara dair vakıaların taraflarca bildirilmesi zorunlu olmasına rağmen talep sonucuna dayanak hukuki sebeplerin belirtilmesi zorunlu değildir¹⁵.

Bireysel başvuruda, olaylar ve olaylara dayanak delilleri sunmak suretiyle vakıaların kanıtlanması, ihlale dayanak olduğu belirtilen temel hak veya özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine dair açıklamalarda bulunulması ve böylece hukuki iddiaların kanıtlanması görevi başvuru ve diğer tarafa aittir¹⁶. Bu nedenle ihlal edildiği ileri sürülen temel hak

11 HALLER Herbert, "Anayasa Şikâyeti ve Buna İlişkin Sorunlar: Avusturya'da Temel Hak Şikâyeti Hakkında Rapor", **Anayasa Yargısı Dergisi**, Sayı 21, s.184.

12 KARAMAN, a.g.e., s.224; EKİNCİ Hüseyin/SAĞLAM Musa, **Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru**, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2014, s.97.

13 EKİNCİ Hüseyin, "Anayasa Mahkemesi Kanunu Çerçevesinde Bireysel Başvuruların İncelenmesi Usulü", **Bireysel Başvuru**, "Anayasa Şikâyeti", HUKAB Sempozyum Serisi 1, **HUKAB Yayınları**, 2011, s.149.

14 BİLGE Necip/ÖNEN Ergun, **Medeni Yargılama Hukuku Dersleri**, 3. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1978, s.292-293.

15 KURU Baki, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Alfa Yayınevi, 5. Baskı, İstanbul 1990, s.1322.

16 KAPLAN, a.g.m., s.36.

veya özgürlüğe ilişkin kanıtların, en azından delil başlangıcı sunulması ve bu konuda Mahkemenin kanaat sahibi olabilmesinin sağlanması görevi başvuru sahibidir. Aksi halde başvuru delil yokluğu veya kanıtlanmamış şikâyet olduğu gerekçesiyle açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle reddedilebilir¹⁷.

Bu bağlamda, bireysel başvuruda başvuru sahipleri, formda ileri sürdükleri ihlal iddialarına dayanak bütün belgeleri forma eklemek zorundadırlar. Bireysel başvuruda, taraflarca getirilme ilkesi geçerli olduğundan, bireysel başvuru formu doldurulmak suretiyle başvuru yapılması, başvuru konusu olayların formda açıklanması ve olaylara dayanak kanıtların başvuru formuna eklenmesi, olay ve deliller arasındaki bağlantıların kurularak hak ihlalinin ne şekilde gerçekleştiğinin ispatı genel itibarıyla başvuru sorumluluğundadır¹⁸.

B. Başvuru Formu İçeriği

İçtüzük'ün 59. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruların başvuru formu doldurulmak suretiyle yapılacağı belirtilmiş, maddenin (2) numaralı fıkrasında, bireysel başvuru formunda bulunması gereken hususlara yer verilmiştir¹⁹. Ayrıca İçtüzük ile belirlenen ilke ve açıklamalara uygun olarak tanzim edilmiş bireysel başvuru formu örneği, İçtüzük ekinde ve Mahkeme internet sitesinde yayımlanmıştır. Bireysel başvurunun başarılı olabilmesinin en önemli kriteri başvuru formu ve ek-

17 DOĞRU Osman, **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi**, Legal Yayınevi, Ankara 2013, s.112; HARRIS D.J./O'BOYLE M./BATES E.P./BUCKLEY C.M., **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku**, Avrupa Konseyi 2013, s.874.

18 KAPLAN, **a.g.m.**, s.44-45.

19 İçtüzük'ün 59. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Başvuru formunda aşağıdaki hususlar yer alır:

a) Başvurucunun adı, soyadı, vatandaşlık numarası, doğum tarihi ve yeri, uyruğu, cinsiyeti, mesleği ve adresi, varsa telefon numaraları ve elektronik posta adresi.

b) Başvurucu tüzel kişi ise unvanı, adresi ve tüzel kişiliği temsile yetkili kişinin kimlik bilgileri, varsa telefon numaraları ve elektronik posta adresi.

c) Kanuni temsilcisi ya da avukatı varsa, kanuni temsilcisinin ya da avukatının adı, mesleği ve adresi, varsa telefon numarası ve elektronik posta adresi.

ç) Kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmeline dair olayların tarih sırasına göre özeti.

d) Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar.

e) Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının dayanakları.

f) Başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamalar.

g) Başvuru yollarının tüketildiği veya başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarih.

ğ) Başvuru mazeret nedeniyle süresi içinde yapılamıyorsa buna dair açıklamalar.

h) Başvurucunun talepleri.

ı) Başvurucunun Mahkeme önünde devam eden bir başka başvurusu varsa numarası.

i) Varsa kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebi ve bunun gerekçeleri.

j) Kısa mesaj (SMS) veya elektronik posta yoluyla bilgilendirme yapılmasını isteyip istemediği.

k) Başvurucunun varsa avukatının ya da kanuni temsilcisinin imzaları".

lerinin özenli bir şekilde hazırlanarak Mahkemeye sunulmasıdır²⁰.

6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği belirtilmiştir. Böylece bireysel başvuru hakkının kimler tarafından kullanılabilmesi somutlaştırılmıştır. İleride gerçekleşmesi muhtemel bir hakka dayalı bireysel başvuru yapılması mümkün olmayıp ihlal iddiasının kişisel bir haktan kaynaklanması gerektiğinden, başvurunun kim tarafından yapıldığı ve ihlal edildiği ileri sürülen hakkın ne surette ihlal edildiğinin tespiti oldukça önemlidir²¹. Bu itibarla, başvuru formunda başvuru, vekili veya kanuni temsilcisinin kişisel ve iletişim bilgilerinin yazılması, forma başvuru adı, soyadı, kimlik numarası, doğum tarihi ve yeri, uyruğu, cinsiyeti, mesleği ve adresi, varsa telefon numaraları ve elektronik posta adresi bilgilerine yer verilmesi gerekir²². Zira kimliği belirsiz kişiler veya kendileriyle iletişim kurulamayacak kişiler tarafından yapılan anonim başvurular Mahkemece kayda alınmaz²³.

Başvuru formunda, kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmeline dair olayların tarih sırasına göre özetlenmesi, bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği²⁴, buna ilişkin gerekçeler ile delillere ait özlü açıklamaların forma yazılması, başvuru güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının dayanaklarının formda belirtilmesi ve mağdurluk statüsünü kanıtlayacak bilgilerin forma yazılması gerekir²⁵.

Başvuru formunda ayrıca başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamaların, başvuru yollarının tüketildiği veya başvuru yolu öngörülmemiş-

20 DOĞRU, a.g.e., s.77.

21 EKİNCİ Hüseyin, "Kabul Edilebilirlik Kriterleri", **Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi)**, Editör: Musa Sağlam, Avrupa Konseyi, 2013, s.154.

22 AİHM'e yapılan isimsiz başvurular kayda alınmamaktadır. İstisnai hallerde gerekçelendirilmek suretiyle takma isimle yapılan başvurular kayda alınabilmektedir. Bkz. HARRIS D.J./O'BOYLE M./BATES E.P./BUCKLEY C.M., a.g.e., s.809.

23 DOĞRU, a.g.e., s.77.

24 Başvuruya ilişkin hukuki nitelendirme yapma görevi başvurucudur. Bununla birlikte Mahkeme başvuru tarafından yapılan nitelendirme ile bağlı değildir. Bkz. KAPLAN, a.g.m., s.39; EKİNCİ/SAĞLAM, **Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru**, s.34; Bkz. "Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde başvuru, Eskişehir İş Mahkemesinde açtığı davanın kısmen reddine karar verilmesinin adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, başvuru, ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile ilgili olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Bu kapsamda anılan ihlal iddialarının, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiası ve gerekçeli karar hakkının ihlali iddiası çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür." AYM kararı, Başvuru No:2013/1497, 18/6/2014, §30; aynı yönde bkz. Başvuru No:2013/1586, 17/9/2013; Başvuru No:2013/1660, 15/10/2014.

25 DOĞRU, a.g.e., s.80.

se ihlalin öğrenildiği tarihin açık bir şekilde belirtilmesi, başvuru mazeret nedeniyle süresi içinde yapılamamışsa mazeret nedeninin açık bir şekilde yazılması, mazeretin başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirtilmesi, başvuru-cunun Mahkeme önünde devam eden bir başka başvurusu varsa numarasının belirtilmesi gerekir.

Mahkeme kararları aleni olduğundan²⁶ formda, başvuru-cunun kamu-ya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebi varsa bunun gerekçe-lerinin yazılması²⁷, başvuru-cu tarafından kısa mesaj (SMS) veya elektronik posta yoluyla bilgilendirme yapılmasını isteyip istemediğinin belirtilmesi ve başvuru-cunun taleplerinin ne olduğunun açık ve anlaşılır bir şekilde yazılması gerekir. Başvuru formu; başvuru-cu, varsa avukatı ya da kanuni temsilcisi tarafından imzalanmalıdır.

C. Başvuru Formunun Şekli

Kural olarak bireysel başvuruların; İçtüzük ekinde örneği bulunan bireysel başvuru formu örneği doldurulmak suretiyle yapılması gerekir. Bununla birlikte, başvuru-cuların forma ulaşmada sorun yaşamaması durumunda, başvuru formunda bulunması gereken bütün unsurları içeren ve aynı formatta olan bir dilekçe ile başvuru yapılması mümkündür²⁸.

Bireysel başvuru yapılabilmesi için matbu bir form hazırlanması ve bu form kullanılarak başvuru yapılmasının istenmesi, hem başvuru-cular açısından hem de Mahkeme açısından kolaylık sağlamaktadır²⁹. Böylece bireysel başvuru ve incelemesinin sistemli bir hale getirilmesi sağlanmıştır³⁰.

Bireysel başvuru-cununun, hukuk sistemimizde yeni bir başvuru yolu olduğu ve sistemin henüz tam olarak bilinmediği dikkate alınarak başvuru-cuların Mahkemeye erişiminin sağlanması amacıyla örnek başvuru formu ve başvuru formunun ne şekilde doldurulacağına dair ayrıntılı açıklamaların

26 DOĞRU, a.g.e., s.81.

27 İçtüzük'ün 81. maddesine göre, bölüm kararlarının tümü ile komisyon kararlarından kabul edilebilirlik açısından ilkesel önem taşıyanları Mahkemenin internet sitesinde yayımlanır. Yine, bölüm başkanının tespit ettiği, bölüm tarafından verilen pilot karar niteliğinde ya da içtihadın ortaya konulması açısından ilkesel önemi haiz kararlar Resmî Gazete'de yayımlanır. Mahkemece verilen bütün kararların Resmî Gazete'de yayımlanması Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrası uyarınca zorunlu olmasına rağmen, sadece bazı kararların bu şekilde yayımlanmasının tartışmalı olduğu hakkında bkz. ŞİRİN Tolga, **Türkiye'de Anayasa Şikâyeti (Bireysel Başvuru) İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Almanya Uygulaması ile Mukayeseli Bir İnceleme**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2013, s.575.

28 ÇINAR İbrahim/Çınar SİNAN, "Bireysel Başvuru-cununun Ön İnceleme Usulü, Bireysel Başvuru Bürosunun Çalışma Sistemi İle Bu Aşamada Verilen İdari Ret Kararlarının Nitelikleri ve İtiraz Aşamaları", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Ankara 2014, Sayı 4, s.271; EKİNCİ/ SAĞLAM, **Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru**, s.33.

29 KARAMAN, a.g.e., s.231.

30 ŞİRİN, a.g.e., s.456.

yapıldığı başvuru kılavuzu, Mahkeme resmi internet sitesinde³¹ yayımlanmış, başvuru formu ve kılavuzu, bütün adliye ve ceza infaz kurumlarına dağıtılmıştır³². Ayrıca Avrupa Birliği ile Avrupa Konseyi'nin ortak programı olan "Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında basılan "66 Soruda Bireysel Başvuru" kitapçığı ilgili bütün yerlere gönderilmiştir³³.

İçtüzükte başvuruların resmi dilde yapılacağı belirtildiğinden başvuru formunun Türkçe doldurulması gerekir³⁴. Ancak Türkçe bilmeyen yabancı uyruklu başvuru sahiplerinin mahkemeye erişiminin engellenmemesi amacıyla yapmış oldukları başvuruların kayda alınması, gerekirse tercüman desteğinden yararlanmalarına ilişkin kolaylığın sağlanması gerektiği düşünülmektedir³⁵.

Başvuru formunun ekler hariç on sayfayı geçmesi hâlinde başvuru sahibinin ayrıca başvuru formuna olayların özetini eklemesi gerekir. Başvuru sahibinin, ayrıca form ekinde sunduğu belgeleri, tarih sırasına göre numaralandırarak dizi pusulasına bağlaması zorunludur.

Mahkeme internet sitesi aracılığıyla temin edilen bireysel başvuru formu elektronik ortamda doldurulduktan sonra çıktısı alınıp imzalanarak ilgili yerlere teslim edilebilir. Başvuru formu, daktilo veya el yazısı ile de doldurulabilir. Formun el yazısı ile doldurulması durumunda yazının okunaklı olması gerekir. Aksi halde başvuru sahibinin hak kaybına uğraması muhtemeldir³⁶.

Başvuru formunu imzalayamayacak veya okuma yazma bilmeyen kişilerin durumu ile ilgili olarak İçtüzükte herhangi bir hükme yer verilmiştir. Bununla birlikte, 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruların incelenmesinde, 6216 sayılı Kanun ve İçtüzük'te hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu itibarla, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 155 ve 206. maddeleri kıyasen uygulandığında, imza atamayan kişilerin; mühür, parmak izi, özel bir işaret veya bir alet kullanarak başvuru yapmalarının mümkün olduğu düşünülmektedir³⁷.

31 Bkz. http://www.anayasa.gov.tr/files/bireysel_basvuru/b_b.pdf.

32 ÇINAR/ÇINAR, a.g.m., s.271.

33 Belirtilen kitapçığa Anayasa Mahkemesi internet sitesi üzerinden kolayca ulaşılabilmektedir. Bkz. <http://www.anayasa.gov.tr/BireyselBasvuru/Soru66/>

34 DOĞRU, a.g.e., s.77.

35 ŞİRİN'e göre, Türkçe dilinin bilinmemesi nedeniyle, süresi içerisinde başvuru yapılamamışsa; gerekli özen yükümlülüğünü yerine getirmiş ve kendisine bu konuda kusur atfedilemiyorsa başvuru mazeret (eski hale getirme) talebinde bulunabilir. Bkz. ŞİRİN, a.g.e., s.458.

36 EKİNCİ/SAĞLAM, Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, s.33.

37 ŞİRİN, a.g.e., s.464.

D. Başvuru Formuna Eklenmesi Gereken Belgeler

Başvuru formuna, başvurunun hayali olmadığını ancak incelenebilir olduğunu gösteren, ihlale dayanak olduğu belirtilen ve tüketilen başvuru yollarına dair ilgili bütün belgelerin aslı veya onaylı örnekleri eklenir³⁸. Hangi evrakların başvuru formuna eklenmesi gerektiği İÇTüzük'ün 59. maddesinin (3) numaralı fıkrasında açık bir şekilde belirtilmiştir³⁹.

Öncelikle başvuru formuna başvuru Türk vatandaşı gerçek kişi ise nüfus cüzdanı örneğinin, başvuru yabancı uyruklu ise geçerli kimlik belgesinin (pasaport vb.) eklenmesi gerekir. Şayet başvuru tüzel kişi ise tüzel kişiliği temsil ile ilgili yetki belgesi (imza sirküleri, Ticaret Sicil Gazetesi örneği vb.) forma eklenmelidir.

Başvuru, kanuni temsilci tarafından temsil ediliyor ise temsile dair yetki belgesinin (nüfus cüzdanı örneği, aile kayıt örneği, vesayete ilişkin mahkeme kararı vb.) forma eklenmesi gerekir.

Bireysel başvurunun avukat ile yapılması zorunlu değildir⁴⁰. Bununla birlikte başvuru avukat ile temsil ediliyor ise başvuru formuna vekâletnamenin aslı veya onaylı örneğinin eklenmesi gerekir.

AİHM'e yapılacak başvurularda avukat zorunluluğu yoktur. AİHM uygulamasında avukat ile temsil ilişkisinin yetki belgesi veya yetkilendirme yazısıyla belgelendirilmesi yeterlidir. Noter onaylı vekâletnameye gerek yoktur. Vekil ile müvekkil arasında tanzim edilmiş temsile ilişkin imzalı bir belgenin varlığı yeterlidir. Ayrıca başvurunun ilk aşamalarında temsilcinin hukukçu olması zorunlu değil iken başvurunun hükümete bildirilmesinden sonra başvuru bir hukukçu tarafından temsili zorunludur⁴¹.

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (4) numaralı fıkrasında, başvuru bir avukat tarafından temsil ediliyorsa, vekâletnamenin forma ek-

38 DOĞRU, a.g.e., s.82.

39 İÇTüzük'ün 59. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Başvuru formuna aşağıdaki belgeler ya da onaylı örnekleri eklenir:

a) Kanuni temsilci veya avukat vasıtasıyla takip edilen başvurularda başvuru yetkili olduğuna dair belge.

b) Harcin ödendiğine dair belge.

c) Nüfus cüzdanı örneği, başvuru yabancı ise geçerli kimlik belgesi.

ç) Tüzel kişilerde tüzel kişiliği temsile yetki belgesi.

d) Nihai karar ya da işlem tebliğ edilmişse tebellüğ belgesi.

e) Dayanılan belgelerin asılları ya da onaylı örnekleri.

f) Tazminat talebi varsa uğranılan zarar ve buna ilişkin belgeler.

g) Başvuru süresinde yapılamamışsa varsa mazereti ispatlayan belgeler"

40 Bireysel başvuru sisteminin uygulandığı birçok ülkede avukat ile temsil zorunluluğu bulunmaktadır. Bkz. ŞİRİN, a.g.e., s.474-475.

41 ŞİRİN, a.g.e., s.474; HARRİS/O'BOYLE/BATES/BUCKLEY, a.g.e., s.866.

lenmesi gerektiği belirtilmiştir. İÇTÜZÜK'ün 59. maddesinin (3) numaralı fıkrasının "a" bendinde ise, kanuni temsilci veya avukat vasıtasıyla takip edilen başvurularda başvuru yetkili olduğuna dair belgenin forma ekleneceği belirtilmiştir.

Bireysel başvuruda avukat zorunluluğu olmaması doktrinde eleştirilmiş ve bireysel başvurunun konusu ve niteliği itibarıyla, en azından duruşma aşamasında, avukat aracılığıyla yapılmasının daha uygun olacağı belirtilmiştir⁴². Ayrıca her bireyin basit bir dilekçeyle bireysel başvuru yapabilmesinin Mahkeme iş yükünü önemli ölçüde artıracak ileri sürülmüştür. Avukatla başvurunun zorunlu olması durumunda, bu durumun getireceği maddi külfet nedeniyle caydırıcı olacağı, ayrıca başvurunun profesyonel bir hukukçu tarafından yapılmış olması nedeniyle Mahkemenin işini kolaylaştıracağı gerekçesiyle iş yükünün azaltılmasına katkıda bulunacağı belirtilmiştir⁴³.

Bununla birlikte avukatla başvuru zorunluluğu, başvuru için büyük bir maliyet getireceği gibi mali imkânı olmayanların başvuru hakkını kullanamaması sonucunu doğuracaktır⁴⁴. Ayrıca belirtilen görüşlerin kabul edilebilmesi için etkili bir hukuki yardım sisteminin öngörülmesi de gerekir⁴⁵. Nitekim hukuki yardıma dair taleplerin doğuracağı iş yükü başlı başına büyük bir sorun oluşturabilir⁴⁶.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinde her ne kadar temsile ilişkin belgeden de bahsedilmişse de bu belgenin noterde tanzim edilmiş genel vekâletname olarak kabulü gerekir. İlgili mevzuatta bireysel başvuruda bulunmak için vekâletnamede özel yetkinin yer alması zorunluluğuna ilişkin açık bir hükme yer verilmemiş olup bireysel başvuruda bulunmak

42 DOĞRU, a.g.e., s.77; ŞİRİN, a.g.e., s.474.

43 SAĞLAM Musa, "Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde Ülkemizde Bireysel Başvuru (6216 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun)", Prof. Dr. Mehmet Akad'a Armağan, Editörler: Bihterin Vural Dinçkol, Nihat Bulut, Rukiye Akaya Kia, Cevat Okutan, Mehmet Akif Etgü, Hülya Dinçer, **Der Yayınları**, İstanbul 2012, s.782-783.

44 ÇOBAN Ali Rıza, "Bireysel Başvuru: Türk Anayasa Mahkemesi İçin Ağır İş Yükü Sorunu", AİHM ve Türkiye-II Anayasa Şikâyeti ve AİHM, **TAA Yayınları**, Ankara 2012, s.190.

45 Bireysel başvuruda bulunmak için avukatla temsil zorunluluğu bulunmamakla birlikte, başvuru hukuki yardım talebi var ise, Avukatlık Kanunu'nun 176 ve devamı maddeleri gereğince bu kişiye gerekli koşulları taşınması halinde ilgili baro tarafından avukat yardımı sağlanabilir. Bkz. ATASOY Hakan, **Türk Hukukunda Anayasa Mahkemesinde Bireysel Başvurunun Kabul Edilebilirlik Koşulları**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kocaeli 2014, s.65; GÖZTEPE Ece, "Türkiye'de Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkının (Anayasa Şikâyeti) 6216 Sayılı Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi", **TBB Dergisi**, Sayı 95, 2011, s.26.

46 ÇOBAN Ali Rıza, "Yeni Anayasa Mahkemesi Kanunu'nun Mahkemenin İş Yüküne Etkisi Açısından Değerlendirilmesi", **Anayasa Şikâyeti Sempozyumu, Bireysel Başvuru**, Editör: Musa Sağlam, **HUKAB Yayınları**, Ankara, 2011, s.167-168.

için vekâletnamede özel yetkinin bulunmasına gerek yoktur⁴⁷. Bu nedenle bireysel başvuru yolunun uygulamaya girmesinden önceki tarihte düzenlenen, bireysel başvuruda bulunmak açısından özel yetkinin yer almadığı dava vekâletnameleri ile bireysel başvuruda bulunulması mümkündür⁴⁸. Diğer taraftan vekâletnameye cari yıl baro pulunun yapıştirılması, vekâletname örneği eklenmiş ise her örnek için vekâlet harcı ödenerek harç makbuzunun forma eklenmesi gerekir.

Bireysel başvuru harca tabi tutulmuş olup, harcın ödendiğine dair makbuzun da forma eklenmesi gerekir⁴⁹. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuş ise yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren mali durumuna ilişkin resmi kurumlardan alınmış belgelerden (fakirlik ilmühaberi, SGK kayıt belgeleri, tapu belgeleri vb.) herhangi birinin forma eklenmesi yeterlidir. Ceza infaz kurumlarında kalan başvurucuların mali durumuna ilişkin belgelerin, ilgili ceza infaz kurumundan alınması da mümkündür⁵⁰.

Bireysel başvuru konusu nihai karar ya da işlemin tarih ve sayısının başvuru formunda açık bir şekilde belirtilmesinin yanı sıra, başvuru konusu bütün mahkeme kararlarının veya idari işlemlerin forma eklenmesi, nihai karar veya işlem tebliğ edilmişse tebellüğ belgesi, öğrenme üzerine başvuru yapılmış ise öğrenme tarihini gösteren belgenin eklenmesi beklenmektedir.

Başvurucuların tazminat talebi varsa uğranılan zararın miktarı ve maddi tazminatın dayanaklarına ilişkin belgeler ile başvuru süresinde yapılamamışsa mazereti ispatlayan belgelerin de forma eklenmesi zorunludur.

Öte yandan, başvuru adreslerinde veya başvuruyla ilgili koşullarda, başvuru formu ve eklerinde sunulan hususlara ilişkin sonraki aşamalarda ortaya çıkan herhangi bir değişikliğin makul bir süre içerisinde Mahkemeye bildirilmesi zorunludur. Aksi halde, sonradan meydana gelen değişikliklerin Mahkemeye bildirilmemesinden doğan her türlü sorumluluk başvurucuya aittir. Örneğin başvuru yapıldıktan sonra başvuru konusu ile ilgili olarak başka mercilerce verilmiş bir karar elde edilmiş ise bu kara-

47 EKİNCİ/SAĞLAM, *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*, s.36; Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi ve aksi yöndeki görüş için bkz. ODUNCU Leyla Nur, "Bireysel Başvuru Kanun Yolu İçin Dava Vekâletnamesinde Özel Yetkinin Yer Alması Zorunluluğu", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XVIII, 2014, s.209-241; DEYNEKLİ Adnan, "Yargıtay'ın Anayasa Şikâyetine Bakışı", *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti)*, Editör: Musa Sağlam, HUKAB Sempozyum Serisi 1, *HUKAB Yayınları*, 2011, s.84; DOĞRU, a.g.e., s.77.

48 EKİNCİ/SAĞLAM, *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*, s.36.

49 Bireysel başvuru harcı 2012 yılında 172,50-TL, 2013 yılında 198,35-TL, 2014 yılında 206,10-TL ve 2015 yılında ise 226,90 TL olarak yeniden belirlenmiştir.

50 ÇINAR/ÇINAR, a.g.m., s.275.

rın Mahkemeye sunulması gerekir⁵¹. Aksi durumda Mahkemece başvuru hakkının kötüye kullanıldığı gerekçesiyle başvurucu para cezası ile tecziye edilebileceği gibi başvuru usul yönünden reddedilebilir⁵².

Başvuru formuna, başvuru konusu ile ilgili bütün belgelerin aslı veya örneklerinin eklenmesi gerekir. Bununla birlikte, Mahkemece istenmediği sürece başvuruya konu mahkeme dosya örneği gönderilmez⁵³.

Başvurucunun dayandığı belgeler bir resmî kurumun elinde bulunuyor ve başvurucu bunları temin için her türlü hukuki girişimlerini yapmasına rağmen bu bilgi ya da belgeler kendisine verilmiyorsa, başvurucunun bunlara erişememe nedenlerini delilleri ile birlikte formda belirtmesi gerekmektedir⁵⁴. Başvurucunun belgelere erişememe nedeni kabul edilir ise ilgili belgeler Mahkemece temin edilecektir. Başvurucunun erişim engeli bulunmayan belgeleri dosyaya ibraz etmesi zorunlu olup, bu konuda iddiasını ispat külfeti başvurucuya aittir. Başvurucu bu koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmemiş ise başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır⁵⁵.

Başvurucunun ihlal edildiğini ileri sürdüğü Sözleşme maddelerini belirtmekle yetinip, bu ihlalin ne şekilde gerçekleştiğine dair herhangi bir açıklamada bulunmaması ya da iddialarını ispat etmeye yönelik, özellikle mahkeme kararı ya da diğer makamların kararları gibi delilleri sunma olanağı bulunmasına rağmen sunmaması durumunda Mahkeme; başvurunun açıkça dayanaktan olduğu gerekçesiyle kabul edilemezliğine karar verebilir⁵⁶.

Mahkemenin kanıtlamamış şikâyetler nedeniyle vereceği kararın türü, başvurunun incelenme aşamasına göre değişiklik gösterebilir. İleri sürülen iddiaları ispata ilişkin eksikliklerin ön inceleme aşamasında tespit edi-

51 DOĞRU, a.g.e., s.82.

52 Nitekim Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması konusunda vermiş olduğu bir kararda; başvurucunun 17/7/2013 tarihinde 6384 sayılı Kanun uyarınca tazminat talebinde bulunduğu, 13/9/2013 tarihinde ise aynı maddi vakıalar ve ihlal iddiasına dayalı olarak bireysel başvuruda bulunduğu ve başvuru formu ve eklerinde AİHM nezdinde yaptığı başvuru ile belirtilen başvuru kapsamında Komisyona yaptığı müracaata dair bir bilgi ve belge de sunmadığı gibi, talebinin Komisyonca kabul edilerek tazminat ödenmesine hükmedilen 10/4/2014 tarihinden sonra da İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüğüne açıkça aykırı olarak mevcut duruma ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmadığı gerekçesiyle başvurucu aleyhine 500,00-TL disiplin para cezasına hükmetmiştir. Bkz. AYM kararı, Başvuru No:2013/7087, 18/9/2014, §30.

53 ÇINAR İbrahim, "Bireysel Başvurunun Yapılmasında Usule İlişkin Eksiklikler", **HUKAB Dergisi**, Ocak-Mart 2013, Sayı 4, s.35; ÇINAR/ÇINAR, a.g.m., s.278-279.

54 EKİNCİ/SAĞLAM, **Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru**, s.37-38.

55 Bkz. AYM kararı, Başvuru No:2013/276, 9/1/2014, §26.

56 GÜLENER Serdar, "Mukayeseli İnsan Hakları Hukukunda Temyiz Mercii Şikâyetlerinin İstisnai Bir Alanı Olarak 'Keyfilik Kriteri'", Bireysel Başvuru İncelemeleri 1, Editörler: Musa Sağlam, Serdar GüleNER, Recep Kaplan, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Ankara 2013, s.58.

ler ek giderilmeye çalışılması gerekir. Ön inceleme aşamasında, başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilir ise bunların tamamlattırılması için başvurucuya veya temsilcisine on beş günü geçmemek üzere kesin bir süre verilir. Verilen kesin sürede eksikliklerin tamamen veya kısmen giderilmediği ya da usulüne uygun bir şekilde tamamlanmadığı tespit edilir ise başvurunun idari yönden reddine karar verilir.

Bununla birlikte, başvuru konusu ihlal iddiasının kanıtlanıp kanıtlanmadığı hususu, özü itibarıyla esasa ilişkin bir değerlendirme sonucunda ortaya çıkabileceğinden, bu durumun kabul edilebilirlik veya esas inceleme aşamasında tespit edilmesi durumunda kabul edilemezlik kararı verilebilir⁵⁷. Örneğin menfi tespit davasının reddedilmesi nedeniyle yapılan bir bireysel başvuruda; Mahkeme, ihlal iddialarını yeterli ölçüde açıklamayan başvurucunun iddiasını kanıtlayamadığını belirterek, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir⁵⁸.

II. BİREYSEL BAŞVURUNUN KAYDA ALINMASI

A. Genel Olarak

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruların mahkemelere veya yurt dışı temsilciliklerine ya da bizzat Anayasa Mahkemesine yapılabileceği öngörülmüştür⁵⁹. Böylece yasa koyucu bireysel başvuru hakkının etkili kullanımını dikkate alarak başvuruların sadece Mahkemeye yapılması dışında başka yöntemler belirleyerek

57 Anayasa Mahkemesi bu kapsamda, 2013/2103 numaralı başvuruda, "(...) Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucu tarafından soyut şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin etkili başvuru hakkını düzenleyen 13. maddesi ile ilgili iki kararına atıfta bulunulmakla birlikte, etkili başvuru hakkının nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı..."nı belirterek, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Bkz. AYM kararı, Başvuru No:2013/2103, 14/1/2014.

58 Kararın ilgili kısmı şu şekildedir: "Başvuruya konu ihlal iddialarıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucular tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmakla birlikte, belirtilen hükümlerin nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğunda karar verilmesi gerekir." Bkz. AYM kararı, Başvuru No:2013/1213, 4/12/2013.

59 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir: "Bireysel başvurular, bu Kanunda ve İçtüzükte belirtilen şartlara uygun olarak doğrudan ya da mahkemeler veya yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılabilir. Başvurunun diğer yollarla kabulüne ilişkin usul ve esaslar İçtüzükle düzenlenir."

dolaylı yoldan başvuru yöntemlerini de kabul etmiştir⁶⁰.

Öte yandan, başvuru yapılabilecek yerler sınırlı bir şekilde sayılmamış, 6216 sayılı Kanun'da, belirtilen bu üç yöntem dışında başka yöntemlerin İçtüzük ile belirlenebileceği düzenlemesine yer verilmiştir. İçtüzük'ün 63. maddesinin (1) numaralı fıkrasında⁶¹ ise, kanuni düzenlemeden farklı bir hususa yer verilmemiş sadece Mahkeme Genel Kuruluna elektronik imza ile başvuru kabul yetkisi verilmiştir. (İçtüzük, 63/5 madde) Böylece, özellikle başlangıçta posta aracılığı ile başvuru yapma imkânı tanınmayarak Mahkemeye anonim başvuru yapma olanağı ortadan kaldırılmıştır. Başvuru evraklarında başvurucu kimliğinin gizlenmesi mümkün olmadığından, anonim başvurular, başvuru koşullarını taşımadığı gerekçesiyle kayda alınmamaktadır⁶².

AİHM'e başvuru, başvuru formu doldurulmak suretiyle yazılı olarak posta yoluyla yapılabilir. Daha sonra posta yolu ile doğrulanmak şartıyla faks, e-mail vb. herhangi bir yöntem ile de başvuru yapılabilir⁶³. AİHM'e telefon veya bizzat gidilerek sözlü olarak başvuru yapılamaz⁶⁴.

Alman Anayasa Mahkemesine de başvuruların yazılı olarak yapılması gerekir. Faks ve elektronik posta ile yapılan başvurular kabul edilmemekle birlikte istisnai durumlarda, telgraf vb. yöntemler ile yapılan başvurular kayda alınmaktadır⁶⁵. Ancak belirtilen şekilde başvuru yapılması durumunda, AİHM uygulamasında olduğu gibi dayanılan belgelerin süresi içerisinde mahkemeye ulaştırılması gerekir⁶⁶.

İspanya Anayasa Mahkemesi Kanunu'nun 85/2. maddesinde, başvuru dilekçelerinin Anayasa Mahkemesi Yazı İşleri Müdürlüğüne veya her yerdeki hukuk mahkemeleri yazı işlerine Medeni Usul Kanunu'nun 135.

60 ŞAHBAZ İbrahim, "Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru ve Sorunlar", Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Anayasa Şikâyeti/Anlamı, Kapsamı ve Olası Sorunlar, **TBB Yayınları**, Ankara 2011, s.96.

61 İçtüzük'ün 63. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:
"Bireysel başvurular, Kanunda ve İçtüzükte belirtilen şartlara uygun biçimde İçtüzük ekindeki ve Mahkemenin internet sitesinde yayımlanan başvuru formuna uygun olarak Mahkemeye şahsen yapılabileceği gibi diğer mahkemeler ya da yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla da yapılabilir."

62 EKİNCİ, "Kabul Edilebilirlik Kriterleri", s.154.

63 ŞİRİN, a.g.e., s.465; DURMAZ Cüneyt, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Başvuruların Ayrıştırılması ve Tek Hakim Formasyonu", **Bireysel Başvuru, İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi)**, Editör: Musa Sağlam, Avrupa Konseyi, 2013, s.52.

64 GÖZLER Kemal, **Anayasa Hukuku'nun Genel Teorisi**, Ekin Yayınevi, Cilt II, Bursa 2011, s.625.

65 GÖREN Zafer, **Bireysel Başvuru Türk Anayasa Yargısında**, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s.36; KUSCKO-STADLMAYER Gabriele, **Les Recours Individuels Devant la Cour Constitutionnelle en Droit Constitutionnel Autrichien**, Cahiers du Conseil Constitutionnel, No:10, Mai 2000, s.90, aktaran KARAMAN, a.g.e., s.224.

66 HARTMANN Bern J., "Wahren E-Mails an das BVerfG und die Fachferichte die Form", **Neue Juristische Wochenschrift**, C.59, Sayı:20, 2006, s.1390-1392, aktaran ŞİRİN, a.g.e., s.465.

maddesinin (1) numaralı fıkrasına uygun olarak sunulacağı esası benimsenmiştir⁶⁷.

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruların kayda alınmasında, benzer ülke düzenlemelerine göre daha sıkı şekil şartları öngörülmüştür. Bir görüşe göre başvuru yapılabilecek yerler sınırlı bir şekilde sayılarak başvuruların daha titiz ve özenle yapılmasının sağlanması ile şüpheli ve gereksiz başvuruların kayda alınmaması amaçlanmış, böylece başarı şansı bulunmayan başvuruların sayısının azaltılması sağlanmıştır⁶⁸. Diğer bir görüşe göre, belirtilen yöntemlerin kabul edilmesinin temel amacı, bu konudaki teknik alt yapının hazırlanması için gerekli olan sürenin Mahkemeye tanınmasıdır⁶⁹. Farklı bir görüşe göre ise posta yoluyla yapılan bireysel başvuruların kabul edilmemesi nedeninin muhtemel iş yükü olduğu ileri sürülmüştür⁷⁰.

Aksi yöndeki görüşe göre ise, başvuru sahiplerinin posta, kayıtlı e-posta (e-imza) veya alternatif bir çevrimiçi başvuru sistemi yoluyla başvuruda bulunamaması Mahkemeye erişimin önünde gereksiz bir engel oluşturmaktadır. Bu durumun, özellikle bir şekilde kontrol altında tutulanlar açısından (cezaevleri, hastanelerdeki akıl hastaları, ilticacılar ve Türkiye'nin temsilciliğinin bulunmadığı ülkelerdeki yabancılar) sorun yaratma olasılığı söz konusudur. Ayrıca başvurunun yapılma şekli, süre sınırlamasının resmi tatile denk geldiği durumlarda da sorunlara neden olacaktır; başvuru sahibinin ara tedbir talep etmesi durumunda bu sorun daha karmaşık bir hal alacaktır. İşkenceye maruz kalabileceği bir ülkeye sınır dışı edilmek üzere olan bir kişi açısından en kısa sürede başvuruda bulunmak oldukça önemlidir⁷¹.

AİHM *Hasan Uzun/Türkiye* kararında, Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvurular için belirlenen yöntemin makul olduğunu belirtmiştir. Mahkeme belirtilen sonuca; aslında bireysel başvuru çerçevesinde Mahkemeye başvuru koşullarının, Yargıtay için öngörülen koşullara benzediği, bu koşullar için AİHM'in bu güne kadar belirli bir sorun tespit etmediği, potansiyel başvuranların özellikle tüm ulusal mahkemeler ara-

67 SAĞLAM, "Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde Ülkemizde Bireysel Başvuru (6216 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun)", s.781.

68 ÖZBEY Özcan, *Türk Hukukunda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı*, Adalet Yayınevi, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2013, s.305.

69 EKİNCİ, "Anayasa Mahkemesi Kanunu Çerçevesinde Bireysel Başvuruların İncelenmesi Usulü", s.150.

70 KORKMAZ Ramazan, *Medeni Usul Hukuku Açısından Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2014, s.95.

71 Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sistemini Destekleme Projesi kapsamında hazırlanan Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sistemi İhtiyaç Analizi Raporu, s.14. http://www.coe.int/t/dgi/hr-natimplement/Source/documentation/NA_Report_CC_Turkey_2014_tur.pdf.

cılığıyla başvuruda bulunabildiği, dolayısıyla başvuru yapmak amacıyla Ankara'ya gelmelerine veya karışık bir usul izlemelerine gerek olmadığı, Anayasa Mahkemesinin ulaşılabilirliği hakkında görünürde bir sorun bulunmadığı gerekçeleriyle ulaştırılmıştır⁷².

Anayasa Mahkemesi konu ile ilgili olarak vermiş olduğu bir kararında, mahkemelerin yargılama usulünü düzenleyen istisnai niteliğe haiz hükümlerinin, mahkemeye erişim hakkını ihlal etmedikleri sürece dar yorumlanması gerektiğini, aksi durumun, belirlilik ve hukuki güvenlik ilkelerine aykırılık oluşturacağını vurgulamıştır⁷³. Kararda ayrıca, yargı teşkilatının ülke sathına yayılmış yüzlerce mahkeme vasıtasıyla hizmet verdiği gerçeği karşısında, bireysel başvuruların, Anayasa Mahkemesine doğrudan ya da mahkemeler vasıtasıyla yapılabileceğine ilişkin düzenlemenin mahkemeye erişim hakkını ihlal etmediği belirtilmiştir⁷⁴.

Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılabilecek başvurular yanında diğer başvuru yöntemlerinin açık tutulması, yargıya erişimin kolaylaştırılması açısından önemlidir. Yukarıda da belirtildiği üzere başlangıçta 6216 sayılı Kanun ve İçtüzük ile getirilen bu sınırlama, ciddi olmayan başvuruların engellenmesi amacıyla yöneliktir. Mahkemenin içtihadının yerleşik hale gelmesinin ardından kişiler hangi tür başvuruların kabul edileceği hususunda daha bilinçli olacaklarından, ileride başvuru yapılacak yerlerin bir İçtüzük değişikliğiyle genişletilmesi mümkündür⁷⁵.

Sınırlı olarak belirlenen başvuru yöntemlerin başvuru sahipleri açısından mahkemeye erişim yönünde önemli bir sorun oluşturmadığı belirtilmiştir⁷⁶ ise de başvuru sahiplerinin özel durumu nedeniyle her somut başvuru ve olaya göre değerlendirme yapılarak başvuru evraklarının kayda alınması gerektiği düşünülmektedir. Gerçekten bazı durumlarda, mevzuat ile belirlenen yöntemlere aykırı yapılan başvuruların kayda alınmaması, başvuru sahibinin mahkemeye erişimine engel teşkil edebileceği gibi sırf bu durum temel hak ve hürriyetlerin ihlaline sebebiyet verebilir.

B. Bireysel Başvurunun Yapılabileceği Yerler

1. Doğrudan Anayasa Mahkemesine Başvuru

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, AİHS ve

72 AİHM kararı, Hasan Uzun/Türkiye, Başvuru No:10755/13, 30/04/2013, §57-58.

73 AYM kararı, Başvuru No:2013/7290, 17/7/2014, §28.

74 AYM kararı, Başvuru No:2013/7290, 17/7/2014, §29.

75 SAĞLAM, "Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde Ülkemizde Bireysel Başvuru (6216 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun)", s.781; URAL Sami Sezai, **Hak ve Özgürlüklerin Korunması Bağlamında Bireysel Başvuru**, Seçkin Yayınları, Ankara 2013, s.205.

76 EKİNCİ/SAĞLAM, **Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru**, s.93.

buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilir. Bu nedenle, bireysel başvuruların incelenmesinde yetkili merci Anayasa Mahkemesidir⁷⁷.

Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvuruların düzenli ve sistemli bir şekilde kayda alınması ve şekli eksikliklerin kısa bir süre içerisinde tamamlanması amacıyla Mahkeme bünyesinde Bireysel başvuru bürosu kurulmuştur. İktüzük'ün 65. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Bireysel başvuru bürosunun görevlerinden biri de, Mahkemeye ulaşan bireysel başvuruların kaydını yapıp başvurulara numara vermek olarak belirlenmiştir.

Bu bağlamda, öncelikle bireysel başvuru, şahsen Anayasa Mahkemesine yapılabilir. Başvurucular tarafından önceden hazırlanan başvuru formu veya dilekçesi ile başvuru yapılabileceği gibi Mahkemede başvurulara sunulan bireysel başvuru formu örneği doldurularak da başvuru yapılabilir. Bireysel başvuru bürosu tarafından teslim alınan başvuru formu elektronik ortamda kaydedilmekte ve başvuru evraklarına numara verilmektedir.

İlgili mevzuatta, Anayasa Mahkemesine başvurunun şahsen yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bu husus diğer yöntemlerle yapılan başvurular açısından da geçerli olup başvuru, ya şahsen ya da başvurucuyu temsilen kanuni temsilcisi veya vekili aracılığıyla yapılabilir. Başvurucunun vekil ile temsil edilmesi durumunda, doğrudan vekil kılınan avukat veya stajyeri tarafından başvuru evrakları teslim edilebilir.

2012 yılında usulüne uygun yöntemler ile yapılan toplam 1.342 başvurudan 308'i, 2013 yılında usulüne uygun yöntemler ile yapılan toplam 9.897 başvurudan 2.439'u ve 2014 yılında usulüne uygun yöntemler ile yapılan toplam 20.578 başvurudan 3.929'u Anayasa Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır⁷⁸.

2. Mahkemeler Aracılığı İle Başvuru

Türkiye'de 575 ilçede 708 adliye bulunmaktadır. Tüm şehir merkezlerinde ve düşük nüfuslu olanlar hariç ilçelerin çoğunda adliye teşkilatı bulunmaktadır⁷⁹. Başvuru formu ve eklerinin herhangi bir adliye teşkilatı

77 KARAMAN, a.g.e., s.222.

78 23/9/2012-10/4/2015 tarihleri arasında kayda alınan 38.067 başvurudan 7.819'u doğrudan Anayasa Mahkemesi aracılığı ile yapılmıştır. Bkz. http://www.anayasa.gov.tr/files/bireyselbasvuru/23_eylul_2012_10_nisan_2015.pdf

79 Bkz. <http://www.e-justice.gov.tr/presentation/generalinformation.html>.

bulunan yerdeki mahkemeye verilerek başvuru yapılması mümkündür⁸⁰.

Bir davaya bakacak mahkemenin olmadığı yerlerde evrak havalesi yapacak görevli mahkemelerin hangileri olduğu ilgili usul kanunlarında belirtilmiştir. Genellikle havale işlemleri, nöbetçi mahkemeler aracılığı ile yapılmakta olup, Anayasa Mahkemesine yapılacak başvuruların herhangi bir nöbetçi mahkemeye aracılığı ile yapılması mümkündür.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yönetmeliği'nin 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "k" bendine göre, davanın açılmasından başlamak üzere yargılama ile ilgili bütün işlemler ile mahkemelere sunulan veya mahkemelerden talep edilen her türlü evraka ilişkin işlemlerin yapıldığı, genellikle adliyelerin giriş kısımlarında bulunan ve tüm hukuk mahkemelerine hizmet veren yazı işleri birimi "*ön büro*" olarak tanımlanmıştır. Bu itibarla, bireysel başvuru dilekçeleri, ön büroya teslim edilebileceği gibi tevzi işiy- le görevlendirilen yazı işleri personeline de verilebilir.

İlgili mevzuatta yer verilen "*diğer mahkeme*" kavramı, maddi anlamda yargılama yapan baro disiplin kurulu, hakem, Sayıştay vb. merciler de dâhil edilerek geniş yorumlanmamalıdır. Mahkeme kavramının dar bir şekilde yorumlanması ve idare mahkemesi, vergi mahkemesi, asliye hukuk mahkemesi, ağır ceza mahkemesi gibi havale yapmaya yetkili mercilerin "*diğer mahkeme*" olarak değerlendirilmesi gerekir⁸¹.

İçtüzük'te bireysel başvuru evraklarının sadece genel mahkemelerce kayda alınabileceğine ilişkin hüküm bulunmadığından, havale işlemleri; kadastro mahkemesi, tüketici mahkemesi, fikri sınaî haklar mahkemesi gibi özel yetkili mahkemeler tarafından da yapılabilir. Diğer taraftan başvuru evrakları, Danıştay, Yargıtay gibi yüksek yargı mercileri tarafından kayda alınmamaktadır.

Bireysel başvurunun, Ankara'da sadece Anayasa Mahkemesi aracılığı ile yapılması zorunlu olmadığından başvurunun Ankara'da bulunan diğer mahkemeler aracılığı ile de yapılması mümkündür⁸². Bu durumda başvuru tarihi, başvuru evraklarının Anayasa Mahkemesine ulaştığı tarih değil, evrakların ilgili diğer mahkemelerce kayda alındığı tarih olarak kabul edilir.

Uygulamada dava dilekçesi, kanun yolu dilekçesi ile diğer dilekçelerin mahkemeler arası aktarımı genel mahkemelerce muhabere defterlerine kaydedilmek suretiyle yapılmaktadır. Bu kapsamda, bireysel başvuru

80 HSYK Genel Kurulu'nun 19/9/2012 tarihli ve 493 sayılı kararıyla Mahkemelerce bireysel başvuru formlarının alınmasında ve gönderilmesinde izlenecek usul ve yöntem belirlenmiş ve karar tüm teşkilata duyurulmuş ve 24/2/2014 tarihinde duyuru güncellenmiştir.

81 ŞİRİN, a.g.e., s.466.

82 ŞİRİN, a.g.e., s.466.

formu ve ekleri, muhabere defterlerine gerekli kayıt işlemi yapıldıktan sonra fiziki ve elektronik ortamda Anayasa Mahkemesine gönderilir⁸³.

Başvurunun bizzat başvuru, vekili veya kanuni temsilcileri tarafından yapılması gerekir. Bununla birlikte gerçek kişilerin UYAP Vatandaş Bilgi Sistemi üzerinden, tüzel kişi temsilcilerinin UYAP Kurum Bilgi Sistemi üzerinden ve taraf vekillerinin UYAP Avukat Bilgi Sistemi üzerinden bireysel başvuru formu gönderebilmeleri mümkündür. Bu yöntemle yapılan başvuruların kayda alınarak kabul edilebilmesi için güvenli elektronik imza kullanılması ve başvurunun diğer mahkemeler aracılığı ile yapılması gerekir.

Uygulamada bazı başvuru harcı harcını adliyelerdeki veznelere yatırmalarına, hatta başvuru dilekçesi için hâkim havalesi almalarına rağmen başvuru evraklarını mahkemelere teslim etmek yerine posta yoluyla Anayasa Mahkemesine gönderdikleri görülmektedir. Mahkeme bu şekilde gönderilen evrakları, başvuru konusu olayın özelliğine göre değerlendirebilmektedir⁸⁴.

Öncelikle, başvuru formu ve diğer evraklar ilgili mahkemece havale edilmesine rağmen yanlış bilgilendirme neticesinde, diğer bir ifadeyle başvurucuya kusur atfedilmeyecek sebeplerle, doğrudan başvuru tarafından Anayasa Mahkemesine gönderilmiş ise bu durumun haklı mazeret kapsamında değerlendirilmesi ve başvurunun usulüne uygun yöntemlerle yapıldığı kabul edilerek kayda alınması gerektiği düşünülmektedir⁸⁵.

Bu itibarla doğrudan Savcılık aracılığı ile yapılan başvurular Anayasa Mahkemesince kayda alınmaktadır⁸⁶. Yine başvuru evrakları, diğer mahkemelerde kayda alındıktan sonra başvuru evrakları kendi imkânları ile Anayasa Mahkemesine gönderilmesi talep edilmiş ise belirtilen usulde gönderilen evraklar da Mahkemece kayda alınmaktadır.

Bununla birlikte, başvuru harcı mahkeme veznesine yatırılmasına rağmen başvuru kendi iradesi ve imkânları ile başvuru evraklarını Anayasa Mahkemesine göndermiş ise başvurunun usulüne aykırı yöntem ile yapıldığının kabulü gerekir. Nitekim bu şekilde gönderilen başvuru evrakları Mahkemece kayda alınmamaktadır.

Başvuru herhangi bir yargı kararı nedeniyle yapılmış ise, başvuruya konu kararı veren mahkemeye başvuru zorunluluğu bulunmamaktadır.

83 ŞİRİN, a.g.e., s.466.

84 ÇINAR, "Bireysel Başvurunun Yapılmasında Usule İlişkin Eksiklikler", s.35.

85 Aynı yönde bkz. ÇINAR İbrahim, "Bireysel Başvurunun Birinci Yılında Anayasa Mahkemesine Yapılan Başvuruların İstatistikî Verilerle Analizi", *HUKAB Dergisi*, Ekim-Aralık 2013, Sayı 7, s.48.

86 ÇINAR/ÇINAR, a.g.m., s.279.

Anayasa Mahkemesine gönderilmek üzere herhangi bir mahkeme aracılığı ile başvuru yapılabilir⁸⁷.

2012 yılında usulüne uygun yöntemler ile yapılan 1.342 başvurudan 1032'si, 2013 yılında usulüne uygun yöntemler ile yapılan toplam 9.897 başvurudan 7.434'ü, 2014 yılında usulüne uygun yöntemler ile yapılan toplam 20.578 başvurudan 16.594'ü diğer mahkemeler aracılığıyla yapılmıştır⁸⁸.

3. Yurt Dışı Temsilcilik Aracılığı İle Başvuru

Taraf devletlerin yetki alanı kural olarak ülke sınırları içinde geçerlidir. Devletler kendi ülkelerinde meydana gelen ve kendi organlarının yaptığı AİHS'e aykırı eylem ve işlemlerden sorumludurlar⁸⁹. Bununla birlikte, AİHM, devletlerin egemenlik güçlerini ülke sınırları dışında etkili bir şekilde kullanmaları sonucunda sebebiyet verdikleri hak ihlallerinde de, ilgili ülke bakımından kendisini yetkili görmektedir.

İhlale yol açan işlem, eylem ya da ihmal yurtdışında gerçekleşmiş olsa dahi bazı özel durumlarda Anayasa Mahkemesinin yer bakımından yetkili olması mümkündür. Bireysel başvuruya konu işlem ya da ihmal Türk makamları tarafından tesis edilmiş ise Mahkemeye başvuru yapılabilir.

Diğer taraftan, 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesindeki "herkes" ibaresine yabancılar da dâhil olup, kural olarak yabancılar da yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklarla ilgili başvurular hariç bireysel başvuru hakkına sahiptir⁹⁰.

Yukarıda belirtilen durumlarda, yurt dışında bulunan Türk vatandaşları veya yabancılar tarafından Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılabilir. Bununla birlikte, başvuruda bulunacak kişilerin başvuruda bulunmak için Türkiye'de bulunmaları zorunlu değildir. Sürekli ya da geçici süreyle yurt dışında bulunan kişilerin süresi içerisinde başvuruda bulunmalarını sağlamak amacıyla buldukları ülkede yurt dışı temsilcilikler aracılığıyla bireysel başvuru yapmalarına olanak tanınmıştır.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurtdışı Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin "c" bendinde, dış temsilcilik kavramı diplomatik temsilcilik ve konsolosluk olarak tanımlanmıştır.

87 KORKMAZ, a.g.e., s.92; ÇINAR/ÇINAR, a.g.m., s.278; EKİNCİ/SAĞLAM, Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, s.93.

88 23/9/2012-10/4/2015 tarihleri arasında kayda alınan 38.067 başvurudan 30.149'u diğer mahkemeler aracılığı ile yapılmıştır. Bkz. http://www.anayasa.gov.tr/files/bireyselbasvuru/23_eylul_2012_10_nisan_2015.pdf

89 ÖZBEY, a.g.e., s.158.

90 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklarla ilgili olarak yabancılar bireysel başvuru yapamaz."

1173 sayılı Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası⁹¹ uyarınca diplomatik temsilcilikler; Bakanlar Kurulu'nun bir kararnameyle açtığı veya akredite ettiği büyükelçilikler ile Bakanlar Kurulu'nun milletlerarası hukuk kurallarına göre Türkiye Cumhuriyeti'nin hak ve menfaatlerini korumakla görevlendirdiği yabancı devlet büyükelçilik ve elçilikleridir. Bu itibarla, bireysel başvuruların konsolosluk, büyükelçilik ve elçilikler aracılığı ile yapılması mümkün olup başvurucular tarafından teslim edilen başvuru evraklarının kayda alınarak başvuruculara alındı belgesi tanzim edilmesi ve evrakların fiziki ortamda Anayasa Mahkemesine gönderilmesi gerekir⁹².

Başvurucunun, geçici veya sürekli olarak bulunduğu yerde yurt dışı temsilcilik bulunmaması halinde, başvurunun ne şekilde yapılabileceğine ilişkin olarak mevzuatta herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş ise de başvurucunun bu durumu haklı mazeret kapsamında değerlendirilebilir⁹³. Belirtilen durumda, başvuru evraklarının Mahkemeye gönderildiği tarih, başvuru tarihi olarak kabul edilebilir.

2012 yılında usulüne uygun yöntemler ile yapılan toplam 1.342 başvurudan 2'si, 2013 yılında usulüne uygun yöntemler ile yapılan toplam 9.897 başvurudan 24'ü ve 2014 yılında usulüne uygun yöntemler ile yapılan toplam 20.578 başvurudan 55'i yurt dışı temsilcilikler aracılığıyla yapılmıştır⁹⁴.

4. Diğer Yöntemler (posta, kargo, faks, elektronik posta vb.) İle Başvuru

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruların mahkemelere veya yurt dışı temsilciliklerine ya da bizzat Anayasa Mahkemesine yapılabileceği, başka yöntemlerle başvuru yapıp yapılamayacağını İçtüzük ile belirlenebileceği belirtilmiş ise de İçtüzük'ün 63. maddesinin (1) numaralı fıkrasında başkaca bir başvuru yön-

91 İlgili madde şöyledir:

"Bakanlar Kurulu, bir kararname ile, yabancı devletler nezdinde büyükelçilik veya elçilik açmaya veya akredite etmeye, bir yabancı devlet büyükelçilik veya elçiliğini milletlerarası hukuk kurallarına göre Türkiye Cumhuriyetinin hak ve menfaatlerini korumakla görevlendirmeye ve milletlerarası kurullar nezdinde büyükelçilik veya elçilik seviyesinde daimi temsilcilik kurmaya veya bir büyükelçilik veya elçiliği daimi temsilcilikle görevlendirmeye yetkilidir. Bu fıkra yazılı temsilciliklere "Diplomatik temsilcilikler" denilir. Diplomatik temsilcilikler Dışişleri Bakanlığına bağlıdır. Bunlar, bütünyazışmalarını bu Bakanlıkla yaparlar."

92 ŞİRİN, a.g.e., s.468-469.

93 ŞİRİN, a.g.e., s.469.

94 23/9/2012-10/4/2015 tarihleri arasında kayda alınan 38.067 başvurudan 99'u doğrudan yurt dışı temsilcilikler aracılığı ile yapılmıştır. Bkz.http://www.anayasa.gov.tr/files/bireyselbasvuru/23_eylul_2012_10_nisan_2015.pdf

temi belirlenmemiştir. Bu nedenle posta, faks, elektronik posta⁹⁵, mektup, telgraf, elektronik iletişim araçları v.b. yollarla bireysel başvuru yapılmasına imkân bulunmamaktadır⁹⁶.

Belirtilen iletişim araçları ile gönderilen bireysel başvuru evrakları Mahkemece kayda alınmamakta, başvurucuların hak kaybına uğramaları için yöntemine uygun başvuru yapmalarını sağlamak amacıyla⁹⁷ muhabere numarası verilmek suretiyle bu evraklar yazı ekinde ilgisine iade edilmektedir⁹⁸. Yine başka kişileri ilgilendiren temel hak ve özgürlük ihlallerine veya diğer sorunlara dair mektuplar da AİHM uygulaması doğrultusunda Mahkemece kayda alınmamaktadır⁹⁹.

Anayasa Mahkemesi konu ile ilgili olarak vermiş olduğu bir kararda, süreç içindeki teknik gelişmeler ve işleyişteki gereklilikler gözetilerek ilâve başvuru yöntemlerinin (örneğin güvenli elektronik imza ile başvuru) İÇTÜZÜK değişikliği vasıtasıyla kabul edilebileceğini, bununla birlikte hali hazırda böyle bir yöntem kabul edilmediğini belirtmiştir¹⁰⁰.

2012 yılında 300, 2013 yılında 579 ve 2014 yılında ise 895 başvuru usu-

95 Elektronik posta yolu ile yapılacak bireysel başvurular bakımından teknik ve hukuksal sorunlar ortaya çıkabilir. Bkz. EKİNCİ, "Anayasa Mahkemesi Kanunu Çerçevesinde Bireysel Başvuruların İncelenmesi Usulü", s.150.

96 2012 yılında kayda alınmayan başvuru evrak oranı % 22 iken, 2013 yılında bu oran % 5.5 olarak gerçekleşmiştir. Bkz. ÇINAR, "Bireysel Başvurunun Birinci Yılında Anayasa Mahkemesine Yapılan Başvuruların İstatistikî Verilerle Analizi", s.48; DOĞRU, a.g.e., s.83; ALTAN Alparslan, "Bireysel Başvurunun Birinci Yılına Genel Bir Bakış", **HUKAB Dergisi**, Ekim-Aralık 2013, Sayı 7, s.4; EKİNCİ/SAĞLAM, **Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru**, s.95.

97 ÇINAR, "Bireysel Başvurunun Birinci Yılında Anayasa Mahkemesi'ne Yapılan Başvuruların İstatistikî Verilerle Analizi", s.48.

98 Posta yolu ile gönderilen başvuru evrakları başvurucusuna aşağıdaki şablon yazı kullanılarak iade edilmektedir.

"Anayasa Mahkemesine posta yoluyla gönderdiğiniz belgelerin incelenmesinden bireysel başvuruda bulunmak istediğiniz anlaşılmaktadır.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunu'nun 47. maddesinin birinci fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 63. maddesinin birinci fıkrasında bireysel başvuruların mahkemelere veya yurt dışı temsilciliklerine ya da bizzat Anayasa Mahkemesine yapılabileceği öngörülmüştür. Bu nedenle posta yoluyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılması mümkün değildir.

Bu itibarla; posta yoluyla göndermiş olduğunuz belgeler bireysel başvuru olarak kayda alınmayarak yazımız ekinde iade edilmiştir. Yukarıda belirtildiği üzere mahkemelere veya yurt dışı temsilciliklerine ya da Anayasa Mahkemesine şahsen ve usulüne uygun bir şekilde bireysel başvuru yapmanız durumunda talebiniz kayda alınarak gerekli işlemler yapılacaktır.

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yöntemi ve bireysel başvuru formunun doldurulmasına ilişkin açıklamaları içeren kitapçık, kılavuz ve ilgili mevzuat metinlerine Anayasa Mahkemesinin www.anayasa.gov.tr internet adresindeki "Bireysel Başvuru" linkinden ulaşarak konu hakkında daha detaylı bilgi edinebilirsiniz."

99 HARRİS D.J./O'BOYLE M./BATES E.P./BUCKLEY C.M., a.g.e., s.850.

100 Bkz. AYM kararı, Başvuru No:2013/7290, 17/7/2014, §27.

lüne aykırı bir şekilde yapıldığı için kayda alınmamıştır¹⁰¹. Mahkemeye yapılan başvuru sayısı her yıl çok önemli bir oranda artmasına rağmen kayda alınan başvuru sayısına oranla usulsüz yöntemler ile yapılan başvurularda önemli bir artış olmadığı görülmüştür.

a) Güvenli Elektronik İmza İle Yapılan Başvuru

İçtüzük'ün 63. maddesinin (5) numaralı fıkrasında Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu'nun; elektronik ortamda, güvenli elektronik imza kullanılarak başvuru yapılabilmesine ilişkin karar alabileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla genel kurul tarafından belirtilen yönde karar alınması durumunda elektronik ortamda güvenli elektronik imza kullanılarak başvuru yapılması mümkün olabilecektir¹⁰². Bununla birlikte şu an itibarıyla Mahkeme Genel Kurulunca belirtilen yönde bir karar alınmadığından güvenli elektronik imza kullanılarak başvuru alınmamaktadır.

Güvenli elektronik imza kullanımına ilişkin hukuki ve teknik sorunlar, belirtilen yöntemin kullanımının yaygınlaşması ile birlikte azalacağından, zamanla bu usulle Mahkemeye bireysel başvuru yapma olanağı kabul edilebilir¹⁰³. Bu usulün kabulü için İçtüzük değişikliği yapılmasına da gerek yoktur. Henüz böyle bir usul ile ilgili karar alınmadığından bu yöntemle başvuru yapılması mümkün değildir¹⁰⁴.

İçtüzük'te Genel Kurula sadece elektronik ortamda güvenli elektronik imza kullanılarak başvuru yapılabilmesi yetkisi verilmiş olup diğer yöntemlerle başvuru yapılabilmesi konusunda Genel Kurulun yetkili olmadığı düşünülmektedir. İçtüzük değişikliği yapılması veya Genel Kurul kararı alınması durumunda diğer yöntemler ile de bireysel başvuru yapılabilir¹⁰⁵.

Yukarıda da değinildiği üzere güvenli elektronik imza kullanılarak diğer mahkemelere başvuru yapılabilmemesine rağmen bu yöntemle doğrudan Anayasa Mahkemesine başvuru yapılamamaktadır.

b) Posta Yolu İle Yapılan Başvuru

Yargılama usulüne ilişkin kuralların istikrarlı bir şekilde uygulanması kamu düzeninin korunması, belirlilik ve hukuki güvenlik ilkeleri açısından oldukça önemlidir. Bununla birlikte bireysel başvuru hakkının, önemli bir hak arama aracı olması göz önünde bulundurulduğunda hakkı

101 Bireysel başvuru istatistikleri için bkz. <http://www.anayasa.gov.tr/BireyselBasvuru/Istatistikler/>

102 ÇINAR/ÇINAR, a.g.m., s.277.

103 EKİNCİ, "Anayasa Mahkemesi Kanunu Çerçevesinde Bireysel Başvuruların İncelenmesi Usulü", s.150.

104 ÇINAR/ÇINAR, a.g.m., s.277.

105 EKİNCİ/SAĞLAM, *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*, s.95.

ihlal edilenlerce yapılacak başvuruların mümkün olduğu ölçüde kayda alınarak incelenmesi yerinde olacaktır. Mahkemeye yapılacak başvuruların kayda alma yöntemlerinin sınırlı bir şekilde belirlenmesi hali mahkemeye erişimin engellenerek bazen başlı başına ihlal sebebi sayılabilir. Bu nedenle bireysel başvuru yöntemlerinin ilgili mevzuatta değişiklik yapmak suretiyle genişletilerek posta yolu ile yapılan başvuruların da kayda alınmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

İdari yargıda dava dilekçesinin kural olarak idari veya adli yargı mercileri aracılığı ile gönderilmesi gerekir. Bu mercilere başvuru tarihi dava açma tarihi olarak kabul edilir. (İdari Yargılama Usulü Kanunu 4. madde) Dava dilekçesinin posta yolu ile idari yargı mercilerine gönderilmesi de mümkündür. Bu halde dava açma tarihi, dava dilekçesinin postaya verildiği tarih değil, evrakların ilgili mahkemeye ulaştığı tarih olarak kabul edilir¹⁰⁶.

Bu bağlamda, idari yargı mercilerine yapılan başvuru yöntemlerinde olduğu gibi posta yoluyla yapılan bireysel başvuruların kayda alınmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte postadan kaynaklanan sorunların çözümüne yönelik olarak idari yargı usulünde olduğu gibi posta yoluyla gönderilen evrakların Mahkemeye ulaştığı tarih, başvuru tarihi olarak kabul edilebilir¹⁰⁷.

c) Ceza İnfaz Kurumları Aracılığı İle Yapılan Başvuru

Cezaevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin bireysel başvuru usulü hakkında bilgi sahibi olmaları ve kolay bir şekilde başvuru yapmalarına olanak sağlanması amacıyla başvuru formu, kılavuz ve diğer ilgili doküman örnekleri bütün ceza infaz kurumlarına gönderilmiştir.

Buna rağmen, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklular tarafından yapılan başvurularda; başvuru yöntemi, başvuru formunun doldurulması ve belgelerin ibrazı konularında önemli sorunlar yaşanmaktadır. Bireysel başvuru yolunun yeni bir kanun yolu şikâyeti olarak görülmesi nedeniyle Mahkemeye çok sayıda ceza infaz kurumları aracılığıyla başvuru yapılmış ve bu başvuruların yaklaşık olarak %90'ında hata ve eksiklikler tespit edilmiştir¹⁰⁸.

Uygulamada bazı hükümlü ve tutukluların, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68. maddesinin (2) numaralı

106 CANDAN Turgut, *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu*, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s.275.

107 KORKMAZ, a.g.e., s.95-96.

108 ÇINAR/ÇINAR, a.g.m., s.279-280.

fıkrası¹⁰⁹ uyarınca denetlenen ve bireysel başvuru amacıyla kaleme alınan mektupları posta yoluyla Mahkemeye gönderdikleri görülmektedir. Yine hükümlü ve tutuklular, 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (4) numaralı fıkrası¹¹⁰ uyarınca ceza infaz kurumu idaresinin denetiminden içeriği kontrol edilmeksizin ancak ceza infaz kurumunca kaşelenen mektuplarla başvuru yapmaktadır.

6216 sayılı Kanun ve İhtüzük ile belirlenen yöntemler dışında başvuru kabul edilmeyeceği açık bir şekilde belirtilmiş ise de, tutuklu ve hükümlüler açısından bu kuralın mutlak bir şekilde uygulanması bir takım sınırlar ortaya çıkarabilir¹¹¹. Bu nedenle, zorunluluktan kaynaklı olarak, Anayasa Mahkemesi oluşturduğu içtihat ile yeni bir başvuru yöntemi daha kabul etmiştir. Buna göre ceza infaz kurumlarında kalan tutuklu/hükümlüler tarafından Cumhuriyet Başsavcılıkları aracılığı ile yukarıda belirtilen usullerde yapılan başvurular da usulüne uygun başvuru olarak kabul edilmekte ve kayda alınmaktadır¹¹².

Hükümlü ve tutuklular tarafından yapılan bazı başvuruların, kurum bünyesinde görülen işkence veya kötü muamele, hatalı uygulama veya kurum personeline yönelik şikâyetlere ilişkin olması mümkündür. İşte belirtilen konulara ilişkin temel hak ve özgürlüklere dair başvuru yollarının açık tutulması amacıyla belirtilen nitelikteki başvuruların kayda alındığı söylenebilir¹¹³.

Mahkeme, oluşturduğu içtihat ile hükümlü ve tutukluların mahkemeye erişim konusunda özel durumunu ve bireysel başvuru yapmada sorun yaşayabileceklerini dikkate almakta, savcılık ve ceza infaz kurumları aracılığı ile yapılan başvuruları kayda almaktadır¹¹⁴.

Mahkeme konu ile ilgili bir kararında bu istisnai durumu, "*Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumundan yapılan başvurularda, başvurunun mahkemeler vasıtasıyla yapılmasını aramamaktadır. Ceza infaz kurumu idaresi vasıtasıyla ya da ceza infaz kurumu kaşe veya mührü ile açılmadan gönderilen başvurular usule uygun olarak gönderilmiş kabul edilmektedir. Ancak başvuru*

109 İlgili düzenleme şöyledir:

"Hükümlü tarafından gönderilen ve kendisine gelen mektup, faks ve telgraflar; mektup okuma komisyonu bulunan kurumlarda bu komisyon, olmayanlarda kurumun en üst amirince denetlenir."

110 İlgili düzenleme şöyledir:

"Hükümlü tarafından resmî makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar denetime tâbi değildir."

111 EKİNCİ/SAĞLAM, *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*, s.94.

112 ÇINAR, "Bireysel Başvurunun Birinci Yılında Anayasa Mahkemesine Yapılan Başvuruların İstatistikî Verilerle Analizi", s.49; EKİNCİ/SAĞLAM, *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*, s.94.

113 ÇINAR, "Bireysel Başvurunun Birinci Yılında Anayasa Mahkemesine Yapılan Başvuruların İstatistikî Verilerle Analizi", s.49.

114 Altan, *a.g.m.*, s.4.

ceza infaz kurumunu aracı kılmadan veya kurum kaşesi veya mührii olmadan yapılan başvurular usule uygun kabul edilmediğinden idari yönden iade edilmektedir.” şeklinde açıklamıştır¹¹⁵.

Yine, ceza infaz kurumlarında, bireysel başvuru yapıldığı hususu kurum idaresi bilgisinde olmasına rağmen evraklar başvuruculara iade edilmiş ve başvurucular tarafından evraklar doğrudan posta yolu ile Anayasa Mahkemesine gönderilmiş ise bu evraklar da kayda alınmaktadır.

Öte yandan bazen tutuklu veya hükümlüllerce bireysel başvuru evrakları cezaevi idaresinin herhangi bir kaydı olmaksızın ceza infaz kurumu bünyesinde bulunan posta şubeleri aracılığı ile gönderilmektedir. Belirtilen usulde gönderilen başvuru evrakları posta yolu ile gönderildiği gerekçesiyle Mahkemece kayda alınmamaktadır. Bununla birlikte, ceza infaz kurumu bünyesinde bulunan posta idaresi aracılığı ile yapılan başvuruların, başvurucuların özel durumları ve mahkemeye erişim haklarının engellenmemesi amacıyla kayda alınmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

Mahkemenin hükümlü ve tutukluların posta yoluyla gönderdikleri başvuruları kayda almasından, bu başvuruların kabul edilebilir olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Mahkemenin burada yaptığı işlem, başvuruları iade etmeyerek kayda almaktan ibarettir. Kayda alma işleminden sonra, normal süreç işletilmekte, bu kapsamda örneğin başvuru evrakında eksiklik varsa, bunların tamamlattırılması yoluna gidilmektedir¹¹⁶.

d) Acil Durumlarda Yapılan Başvuru

AİHM'e başvuru, başvuru formu doldurulmak suretiyle yazılı olarak posta yoluyla yapılmaktadır. Bununla birlikte acil nitelikteki (örneğin tedbir talepli) başvurular daha sonra posta yolu ile daha sonra doğrulanmak şartıyla faks, e-mail vb. herhangi bir yöntem ile de yapılabilir¹¹⁷.

Anayasa Mahkemesine bazen yabancı uyruklu kişiler tarafından özellikle sınır dışı etme veya özgürlük ve güvenlik hakkının ihlali iddiasıyla acil tedbir talepli başvurular yapılabilmektedir. İçtüzük'te bu yöndeki başvuruların ne şekilde kayda alınacağına ilişkin istisnai bir hükme yer verilmemiştir. Uygulamada, acil tedbir talepli başvurular elektronik ortamda Mahkemeye ulaşır ulaşmaz, başvuru evraklarının çıktısı alınarak başvuru kayda alınmakta ve bu şekilde oluşturulan dosya üzerinden işlem yapılmaktadır.

Bununla birlikte, ilgili mevzuatta yer verilen yöntemler ile yapılan

115 Bkz. AYM kararı, Başvuru No:2013/1191, 28/2/2014, §24.

116 ATASOY, a.g.e., s.49.

117 ŞİRİN, a.g.e., s.465; DURMAZ, a.g.m., s.52.

başvuru evraklarının kayda alınması ve tedbir talebi hakkında karar verilmesi, başvuru konusunun aciliyeti ile kıyaslandığında uzun bir süre alabilmektedir. Örneğin, başvuru evraklarını kayda alan diğer mercilerce başvurunun Mahkemeye geç iletilmesi durumunda tedbir talebi hakkında geç karar verilecektir. Başvurucuların mağdur olmamaları açısından çok acil konularda Genel Kurula tanınan istisna bağlamında faks vb. yollar ile yapılan bu nitelikteki başvuruların derhal kayda alınması gerektiği düşünülmektedir.

C. Başvuruların Kayda Alınma Usulü

Başvuru formu ve ekindeki belgelerin bizzat Anayasa Mahkemesine teslim edilmesi durumunda, Bireysel başvuru bürosu tarafından evrakların kaydı yapılır. Harç tahsil işlemleri yapılır ve harç makbuzunun bir örneği dosyaya eklenir, diğer örneği başvurucuya verilir.

İlgili personel tarafından tanzim edilen alındı belgesi, başvuru tarafından imzalanır ve bir örneği dosyaya eklenir, diğer örneği ise başvurucuya verilir. Alındı belgesi ile başvuru sonrası sürece ilişkin kısa bir açıklama yapılır¹¹⁸.

Başvuru evrakının kayda alınarak alındı belgesinin düzenlendiği tarih

118 Mahkemece tanzim edilen alındı belgesi içeriği şu şekildedir:

"...tarihinde ibraz etmiş olduğunuz bireysel başvuru formu ve ekindeki belgeler alınmış ve başvurunuza ... sayılı bireysel başvuru numarası verilmiştir. Belgelerinizin alınması başvurunuzun kabul edilebilir bulunduğu anlamını taşımamaktadır.

Başvurunuzla ilgili bütün yazışmalarda yukarıda belirtilen bireysel başvuru numarasını kullanmanız gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesince başvurunuzun kaydı yapıldıktan sonra başvurunuzla ilgili bir eksiklik bulunması ya da bilgi veya belge talebi için tarafınıza yazı gönderilebilir. Bu takdirde sizden istenenleri belirtilen sürelerde tamamlayarak belgelerinizi adınız, soyadınız, T.C. kimlik numaranız ve bireysel başvuru numaranızı içeren bir dilekçe ekinde mahkemelere veya yurtdışı temsilciliklerine ya da bizzat Anayasa Mahkemesine ibraz etmeniz gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen yöntem dışında posta, fax, elektronik posta v.b. yollarla gönderilen belgeler kabul edilmeyecek ve kayda alınmayacaktır. Size verilen kesin sürelerde belirtilen eksikliklerin tamamlanmaması durumunda başvurunuz reddedilecektir.

Anayasa Mahkemesince gerekli görüldüğünde bireysel başvurunuzla ilgili olarak sizinle yazışma yapılacak ve nihayetinde de başvurunuzla ilgili verilen karar tarafınıza tebliğ edilecektir. Bunun haricinde başvurunuzun süreci ile ilgili olarak telefon ve sözlü müracaatlarınıza cevap verilmeyecektir."

bireysel başvuru tarihi kabul edilir¹¹⁹. Doğrudan Anayasa Mahkemesine yapılan başvurunun kayda alınması sırasında sistem tarafından başvuruya otomatik olarak bir başvuru numarası verilir. Başvuru ile ilgili olarak yapılacak bütün yazışmaların, bu başvuru numarası kullanılarak yapılması gerekir. Ayrıca, komisyon veya bölümler arasında objektif ve dengeli bir şekilde başvuru dosyası dağılımının sağlanması ve müdahalelerin engellenmesi amacıyla bu aşamada başvuru evraklarını inceleyecek bölüm ve komisyon da otomatik olarak belirlenmektedir¹²⁰.

Bireysel başvurunun, diğer mahkemeler veya yurt dışı temsilcilik aracılığı ile yapılması durumunda, dilekçe veya belgenin alındığına ve elektronik ortama aktarıldığına dair başvuru sahibine ücretsiz olarak bir alındı belgesi verilir. Bu belge aynı zamanda havale yerine geçer¹²¹. Başvuru evraklarını teslim alan mahkemeler tarafından muhabere defterine gerekli kayıt işlemi yapıldıktan sonra başvuru evraklarının taranıp fiziki ve elektronik ortamda Anayasa Mahkemesine gönderilmesi gerekir¹²².

Bu kapsamda, belirtilen mercilerce teslim alınan başvuru evrakları öncelikle taranarak elektronik ortamda kaydedilmekte ve derhal elektronik ortamda Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru bürosuna gönderilmektedir. Elektronik ortamda Mahkemeye gönderilen başvuru evrakları Mahkemeye ulaşır ulaşmaz başvuru evraklarına başvuru numarası verilmek suretiyle evraklar kayda alınmaktadır. Fiziki evrakların da Mahkemeye ulaşması üzerine başvuru formu ve ekleri ön incelemeye tabi tutulmak-

119 Medeni yargıda, dava dilekçesi, tevzi bürosu, ön büro veya tevzi işiyle görevlendirilen yazı işleri personeline teslim edildikten sonra, dava harca tabi ise harç ve gider avansı, harca tabi değilse gider avansı tahsil edildikten sonra tevzi edilmekte ve tevzi formunun bir örneği başvuru sahibine verilmektedir. Davanın açıldığı tarih hususu, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 118. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, "*Dava, dava dilekçesinin kaydedildiği tarihte açılmış sayılır.*" şeklinde açıklanmış, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yönetmeliği'nin 36. maddesinin (5) numaralı fıkrasında ise, "*Dava, dava dilekçesinin tevzi edilerek kaydedildiği tarihte açılmış sayılır.*" düzenlemesine yer verilmiştir. İdari yargıda ise; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca, dilekçeler ve savunmalar ile davalara ilişkin her türlü evrakın, Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlıklarına veya bunlara gönderilmek üzere idare veya vergi mahkemesi başkanlıklarına, idare veya vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde kalıp kalmadığına bakılmaksızın asliye hukuk hâkimliklerine veya yabancı memleketlerde Türk konsolosluklarına verilebileceği belirtilmiş olup dilekçelerin belirtilen mercilerce kayda alındığı tarih dava açma tarihi kabul edilmektedir. Posta vb. yöntemler ile gönderilen evrakların idari yargı mercilerine ulaştığı tarih dava açma tarihi olarak kabul edilmektedir.

120 İktüzüğün "*Bireysel Başvuruların Bölümlere ve Komisyonlara Tevzi*" başlıklı 67. maddesinin (1) numaralı fıkrasında bu husus, bireysel başvuru bürosu tarafından kaydı yapıp numara verilen başvuruların dağıtımının, Bölümler ve Komisyonlar arasında otomatik olarak yapılacağı belirtilmek suretiyle açıklanmıştır.

121 "*...dava veya kanun yollarına yönelik başvurunun yöneltildiği merci dışındaki eş değer kabul edilebilecek merciler aracılığıyla yapılan başvurular geçerli kabul edilmekte ve başvurunun süresinde yapıp yapılmadığı aracı kılınan mercie yapılan başvuru tarihine göre hesaplanmaktadır.*" Bkz. AYM kararı, Başvuru No:2013/1718, 2/10/2013.

122 ŞİRİN, a.g.e., s.466.

tadır. Bununla birlikte diğer merciler aracılığıyla yapılan acil tedbir talepli başvurular elektronik ortamda Mahkemeye ulaşır ulaşmaz kayda alınmakta¹²³ ve fiziki evrakların Mahkemeye ulaşması beklenilmeksizin dosyada ön inceleme yapılmaktadır. Başvuru evraklarının Mahkemeye geç ulaşması, başvurunun özüne etki etmemekte, ancak inceleme ve karar alma süreçlerini geciktirmektedir¹²⁴.

Mahkemeler veya yurt dışı temsilciliklere teslim edilen başvuru formu ve eklerinin gerekli kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra gecikmeksizin, elektronik ortama aktarılması ve fiziki evrakların Mahkemeye ulaştırılması gerektiğinden¹²⁵ herhangi bir nedenle elektronik ortamda işlem yapılamaması halinde durum bir tutanakla tespit edilmeli ve işlem fiziki ortamda yapılmalıdır. Elektronik sistem açıldığında fizikî ortamda yapılan işlemler gecikmeksizin elektronik ortama aktarılır. Bu durumda başvuru dilekçesi, tutanağın düzenlendiği tarihte verilmiş sayılır.

Ceza infaz kurumları aracılığı ile yapılan başvurularda da aynı hususlar geçerlidir. Ceza infaz kurumları ve savcılık aracılığı ile yapılan başvurular, fiziki veya sadece elektronik ortamda Mahkemeye ulaştırılabilir. Ceza infaz kurumlarına başvuru evrakları teslim edildiğinde başvurulara alındı belgesi verilir. Başvuru evraklarının ceza infaz kurumuna teslim edildiği tarih, başvuru tarihi olarak kabul edilir¹²⁶.

Tutuklu veya hükümlüler tarafından doldurulan form ve dilekçeler cezaevi idaresine teslim edildikten sonra ortaya çıkan gecikmelerin sorumluluğunun başvurulara yükletilmemesi gerekir. Nitekim Mahkeme başvuru evraklarının ceza infaz kurumu idaresine teslim edildiği tarihi başvuru tarihi olarak kabul etmekte, başvuru evraklarının daha sonra savcılığa veya Anayasa Mahkemesine ulaştırıldığı tarihi, başvuru tarihinin belirlenmesinde dikkate almamaktadır¹²⁷. Bu şekildeki uygulamanın

123 DOĞRU'ya göre, Mahkemeye faks ile başvuru kaydı yapılamadığından tedbir taleplerinin incelenmesi için fiziki dosya bekleneciktir, bu durum çok önemli bir zaman kaydına sebebiyet vereceğinden tedbir talepli başvuruların faks yolu ile kayda alınması sorunu çözüme kavuşturacaktır. Bkz. DOĞRU, **a.g.e.**, s.83.

124 KORKMAZ, **a.g.e.**, s.93.

125 Ayrıntılı bilgi için bkz. ÇINAR, "Bireysel Başvurunun Yapılmasında Usule İlişkin Eksiklikler", s.32-35.

126 "Başvurucunun itirazının değerlendirilmesi neticesinde, başvuru formunda 28/6/2013 tarihli başvuru formuyla yaptığı başvurunun 2/7/2013 tarihinde kayda alındığı, 4/7/2013 tarihinde Mahkeme aracılığıyla gönderildiği, başvuru formunda 30/5/2013 ilâ 28/6/2013 tarihlerinin mazeret başlangıç ve bitiş tarihleri olarak gösterildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun, başvuru formunu 28/6/2013 tarihli olarak imzalaması ve aynı tarihi mazeret süresinin bitiş tarihi olarak göstermesi ile anılan tarihin cuma gününe denk gelmesi dikkate alındığında, başvurunun hafta sonu tatili geçtikten sonra ceza infaz kurumu personeline kayda alındığı ve itirazda belirtilen şekilde başvurunun süresinde yapıldığının kabulü gerekmektedir." Bkz. AYM kararı, Başvuru No: 2013/5282, 10/1/2014, §16-17.

127 Bkz. AYM kararı, Başvuru No:2013/5282, 10/1/2014, §16-17.

temel amacı, ceza infaz kurumu idaresinin bu nitelikteki bir evrakı derhal Mahkemeye göndermesi gerekirken, bu görevini yapmamasından kaynaklanan olumsuz sonuçların hükümlü ya da tutuklulara yükletilmemesi gerektiğine dayanmaktadır¹²⁸.

Yukarıda belirtilen yöntemlerde yapılan başvurular Anayasa Mahkemesine ulaştıktan sonra başvuruların kayda alınması sırasında sistem tarafından başvuruya otomatik olarak başvuru numarası verilmektedir. Başvuru ile ilgili olarak yapılacak bütün yazışmaların, bu başvuru numarası kullanılarak yapılması gerekir. Ayrıca, bu aşamada başvuru evraklarını inceleyecek bölüm ve komisyon da otomatik olarak belirlenmektedir.

Başvuru usulüne aykırı yöntemler ile yapılmış ise başvuru Mahkemeye kayda alınmamakta ve evraklar başvurucuya iade edilmektedir. İade edilen form, dilekçe veya eki belgelerin usulüne uygun şekilde yeniden gönderilmesi durumunda, başvuru evrakları Bireysel başvuru bürosu tarafından kayda alınmaktadır¹²⁹. Ancak, bu usul başvuruculara yeni bir başvuru süresi imkânı tanımamakta olup başvurucuların her durumda olağan kanun yollarını tükettikten sonra otuz gün içinde başvuru yapması gerekir.

Önemle belirtmek gerekir ki, bireysel başvuru evrakını teslim alan mercilerin, başvuru formu ve eklerine ilişkin usule, kabul edilebilirliğe ya da esasa ilişkin herhangi bir inceleme ya da değerlendirme yapma yetkileri bulunmamaktadır¹³⁰. Örneğin başvuru formu doldurulmamış, başvuru harcı yatırılmamış veya başvurunun süresinde olmadığı açık bir şekilde tespit edilmiş ise de başvuru evraklarının teslim alınarak Anayasa Mahkemesine gönderilmesi zorunludur. Ancak başvuruların kayda alınması sırasında imza eksikliği gibi derhal tamamlanması mümkün konularda ilgili mercilerce başvuruculara yardım edilmesi mümkündür¹³¹.

Kayda alınan evraklarla ilgili olarak Anayasa Mahkemesince gerekli görüldüğünde başvurucular ile yazışma yapılmakta ve nihayetinde de başvuru ile ilgili verilen karar başvurucuya tebliğ edilmektedir. Bunun haricinde başvuru süreci ile ilgili olarak telefon ve sözlü müracaatlar dikkate alınmamaktadır¹³².

128 ATASOY, a.g.e., s.49.

129 Bireysel başvuru süresi, usulüne uygun olarak yapılan başvuru tarihi dikkate alınmak suretiyle hesaplanmaktadır. Yöntemine aykırı olarak gönderilen başvuru evraklarına başvuru numarası verilmediğinden, bu evraklar nedeniyle eksiklik yazısı yazılarak eksikliklerin tamamlattırılması veya idari ret kararı verilmesi mümkün değildir.

130 24/2/2014 tarih ve 7349 sayılı HSYK duyurusunda, bireysel başvuruların Mahkemelerce kayda alınması sırasında karşılaşılan sorunlar ile ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

131 ÇINAR, "Bireysel Başvurunun Yapılmasında Usule İlişkin Eksiklikler", s.35.

132 EKİNCİ/SAĞLAM, Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, s.97.

III. BAŞVURUNUN DİĞER AŞAMALARINDA EVRAKLARIN KAYDA ALINMA USULÜ

A. Eksikliklerin Giderilmesi Aşaması

Bireysel başvurular alındıktan sonra, form ve ekleri Anayasa Mahkemesi ilgili birimlerince herhangi bir eksiklik bulunup bulunmadığı yönünden incelenmektedir. Bireysel başvuru bürosu tarafından yapılan ön incelemede başvuruda eksikliklerin bulunduğu tespit edilir ise, başvuruculara eksiklik yazısı gönderilmekte, başvurucu, vekili veya kanuni temsilcisine tebliğ edilen yazı ile eksikliklerin on beş günlük kesin süre içinde tamamlanması gerektiği, aksi takdirde başvuruların idari yönden reddedileceği, ayrıca mevzuatta belirlenen yöntem dışında gönderilen belgelerin kabul edilmeyeceği ve kayda alınmayacağı bildirilmektedir¹³³.

Eksiklik bildirim yazısı usulüne uygun bir şekilde başvurucuya tebliğ edildikten sonra eksiklik cevap dilekçelerinin veya talep edilen belgelerin süresi içerisinde mahkemeler veya yurt dışı temsilcilikler aracılığı ile gönderilmesi ya da bizzat Mahkemeye teslim edilmesi gerekir.

Anayasa Mahkemesine posta, faks, e-posta vb. yollarla bireysel başvuru yapılmasına imkân bulunmadığı gibi bu yöntemler ile eksikliklerin giderilmesi de mümkün değildir¹³⁴.

Başvuruculara gönderilen eksiklik yazılarında usulüne aykırı yöntem ile eksikliklerin giderilemeyeceği hususu açık bir şekilde belirtilmektedir.

133 Başvuruculara gönderilen eksiklik yazısı şablonu şu şekildedir:

"Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Form ve Eklerinin Ön İncelemesi ve Eksiklikler" kenar başlıklı 66. maddesinde de; Bireysel Başvuru Bürosunca başvuru formlarının şekil şartlarını haiz olup olmadığı ve tespit edilen eksikliklerin süresinde tamamlanıp tamamlanmadığı yönünden inceleneceği belirtilmiş ve bu kapsamda tespit edilen eksikliklerin geçerli mazeret olmaksızın öngörülen sürelerde tamamlanmadığı hallerde başvurunun idari yönden reddine karar verileceği hükme bağlanmıştır. Bu itibarla; aşağıda tespit edilen eksikliklerin tamamlanarak iş bu yazının tarafınıza tebliğ tarihinden itibaren on beş (15) gün içinde admız, soyadımız, T.C. kimlik numaranız ve yukarıda belirtilen bireysel başvuru numaranızı içeren bir dilekçe ile mahkemelere veya yurt dışı temsilciliklerine veya bizzat Anayasa Mahkemesine ibraz etmeniz gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen sürede geçerli bir mazeret olmaksızın tespit edilen eksikliklerin tamamlanmaması durumunda başvurunuz reddedilecektir. Ayrıca anılan yöntem dışında posta, faks, elektronik posta v.b. yollarla gönderilen belgeler kabul edilmeyerek kayda alınmayacaktır.

Anayasa Mahkemesince gerekli görüldüğünde bireysel başvurunuzla ilgili olarak sizinle yazışma yapılacak ve nihayetinde de başvurunuzla ilgili verilen karar tarafınıza tebliğ edilecektir. Bunun haricinde başvurunuzun süreci ile ilgili olarak telefon ve sözlü müracaatlarınıza cevap verilmeyecektir."

134 *"Bireysel başvuru usulünü düzenleyen 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve İçtüzük'ün 63. maddesinde; mektup, e-posta, kargo, resmi posta, telgraf veya diğer elektronik iletişim araçları kullanılarak başvuru yapılmasına olanak tanınmamıştır. Bireysel başvurunun bir parçası olan "eksikliklerin giderilmesi" aşamasının da aynı usule tabi olduğu açıktır. Bireysel başvuru usulünün bir bütün olduğu kabul edildiğinde, bireysel başvuru usulünü düzenleyen hükümler, eksikliklerin posta yoluyla da giderilebileceğine imkân tanıyacak biçimde geniş yorumlanamaz."* AYM kararı, Başvuru No:2013/7290, 17/7/2014, §28, aynı yöndeki başka kararlar için bkz. AYM kararı, Başvuru No:2012/225, 19/6/2013, AYM kararı, Başvuru No:2013/4821, 11/2/2014.

Buna rağmen usulüne aykırı yöntemle eksik belgeler gönderilmiş ise, belirtilen evraklar ile ilgili herhangi bir işlem yapılmamaktadır. On beş günlük kesin süre içerisinde usulüne uygun bir şekilde eksik belgeler gönderilir ise eksikliklerin süresi içerisinde giderildiğinin kabulü gerekir. Aksi durumda, belirtilen kesin süre içerisinde usulüne göre eksikliklerin giderilmediğinin anlaşıldığı gerekçesiyle başvuru idari yönden reddedilir¹³⁵.

Önemle vurgulamak gerekir ki başvuru formu ve ekleri kabul edilebilirlik incelemesi yapılabilmesine olanak verecek şekilde hazırlanmış ve dosyada bu nedenle eksiklik yazısı yazılmasına gerek olmamasına rağmen eksikliklerin giderilmesi yazısı yazılmış ve bu yazıya cevap posta vb. yollarla gönderilmiş ise idari ret kararı verilmez¹³⁶.

B. İdari Ret Kararına İtiraz Aşaması

Bireysel başvuru bürosu tarafından yapılan şekli incelemede başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmadığı tespit edilir ise başvurunun süre aşımı nedeniyle idari yönden reddine karar verilir.

Yine bireysel başvuruların ilk incelemesi aşamasında, başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilip bunların tamamlattırılması için başvurucuya veya temsilcisine on beş günü geçmemek üzere kesin bir süre verilmesine rağmen bu sürede eksikliklerin tamamen veya kısmen giderilmediği ya da usulüne uygun bir şekilde tamamlanmadığı tespit edilir ise başvurunun idari yönden reddine karar verilir.

İdari ret kararları; başvuru dosyalarındaki eksikliğin tamamen, kısmen veya usulüne uygun yöntemlerle giderilmemesi durumunda ön inceleme aşamasında işin esasına girilmeden ve hukuki değerlendirme yapılmadan verilen idari nitelikte kararlardır¹³⁷.

İdari ret kararı, komisyonlar başraportörü tarafından verilmektedir. Başvurucuların idari ret kararına karşı, kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde Anayasa Mahkemesine itiraz etme hakkı bulunmaktadır.

İdari ret kararlarına itirazın dilekçeyle ve bireysel başvuru yapılma-

135 ALTAN, a.g.m., s.4; ÇINAR, "Bireysel Başvurunun Yapılmasında Usule İlişkin Eksiklikler", s.32; EKİNCİ/SAĞLAM, Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, s.98.

136 "Başvurucunun itirazının değerlendirilmesi neticesinde, bireysel başvurunun 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca başvurucunun vekalet ücreti ödemesine hükmedilmesine yönelik olduğu ve söz konusu vekalet ücretine ilişkin dosya içinde yer alan bilgi ve belgelerin incelemeye yeterli olduğu anlaşıldığından başvurunun idari yönden reddi kararının 6216 sayılı Kanun ile İçtüzük'e uygun olmadığı anlaşılmıştır." AYM kararı, Başvuru No:2012/1025, 28/2/2014, §18.

137 ÇINAR/ÇINAR, a.g.m., s.297.

sındaki usul izlenerek mahkemelere veya yurt dışı temsilciliklerine ya da doğrudan Anayasa Mahkemesine yapılması gerekir.

Anayasa Mahkemesi, usulüne aykırı yöntemler ile gönderilen itiraz dilekçelerini kayda almamakta, başvuruculara iade etmektedir¹³⁸. Başvuruculara iade edilen dilekçe bu defa usulüne uygun yöntem ile gönderilmiş ise bu durumda itiraz süresi, idari ret kararının tebliğ edildiği tarih ile usulüne uygun yöntem ile evrakların kayda alındığı tarih dikkate alınarak hesaplanmaktadır.

C. Başvurucu veya İlgililerden Bilgi, Belge İsteme Aşamaları

İçtüzük'ün 69. maddesine göre, Mahkeme, bireysel başvuru dosyalarının tekemmül ettirilmesi amacıyla başvurucuya on beş günden az olmak üzere süre vererek, gerekli gördüğü bilgi ve belgelerin gönderilmesini isteyebilir. Başvurucunun Mahkeme tarafından istenen bu bilgi ve belgeleri bireysel başvurunun yapılmasındaki usulü izleyerek Mahkemeye sunması gerekmektedir.

Buna göre, bireysel başvuru, diğer mahkemeler, yurt dışı temsilcilikleri veya doğrudan Anayasa Mahkemesi vasıtasıyla yapılabileceğinden, bu yollar dışında, örneğin posta yoluyla gönderilecek bilgi ve belgeler Mahkeme tarafından dikkate alınmaz¹³⁹. Genel Sekreterlik, komisyon ya da bölümler tarafından verilen süreler kesin olduğundan, bu süreler içinde usulüne uygun olarak gönderilmeyen bilgi ve belgeler, başvurunun değerlendirilmesinde Mahkeme tarafından dikkate alınmaz ve dosyaya dâhil edilmez¹⁴⁰.

Başvurucunun kendisinden istenen bilgileri yazılı olarak sunması gerekmektedir. Aksi halde, İçtüzük'ün 69. maddesinin (3) numaralı fıkrasına

138 Posta yolu ile gönderilen itiraz dilekçesi aşağıdaki şablon yazı kullanılarak iade edilmektedir. *"Anayasa Mahkemesine posta yoluyla gönderdiğiniz 29/05/2014 tarihli yazınızın incelenmesinden talebiniz açık olmamakla birlikte 15/05/2014 gün ve 2014/5131 sayılı idari ret kararına karşı itiraz etmek istediğiniz anlaşılmıştır.*

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 63. maddesinin (1) numaralı fıkrasında bireysel başvuruların mahkemelere veya yurt dışı temsilciliklerine ya da bizzat Anayasa Mahkemesine yapılabileceği öngörülmüş, İçtüzük'ün 69. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise başvurucuların, mahkeme ile yazışmalarını İçtüzük'te belirlenen bireysel başvuru yapılmasındaki usulü izlemek zorunda oldukları belirtilmiştir.

Söz konusu düzenlemelere göre, Anayasa Mahkemesine posta yoluyla bireysel başvuru yapılmasına imkân bulunmadığı gibi, verilen idari ret kararlarına karşı itirazların da bireysel başvurular için öngörülen usule uygun olarak yapılması gerekmektedir.

Bu itibarla posta yoluyla göndermiş olduğunuz yazınız yöntemine uygun bir itiraz dilekçesi olarak değerlendirilmediğinden bu konuda bir işlem yapılmamıştır."

139 Atasoy'a göre, Mahkemenin kural olarak dosya üzerinden inceleme yaptığı dikkate alındığında, çeşitli karışıklıklara ve suiistimallere sebebiyet verilmemesi açısından, söz konusu düzenleme yerindedir. ATASOY, a.g.e., s.267.

140 EKİNCİ/SAĞLAM, *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*, s.98.

göre, bu bilgiler ya da kendisi tarafından ileri sürülen talepler; duruşma, tanık dinlenilmesi veya keşif esnasında yapılanlar hariç, dikkate alınmaz.

SONUÇ

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruların mahkemelere veya yurt dışı temsilciliklerine ya da bizzat Anayasa Mahkemesine yapılabileceği, başka yöntemlerle başvuru yapıp yapılamayacağını İçtüzük ile belirlenebileceği belirtilmiş ise de İçtüzük'ün 63. maddesinin (1) numaralı fıkrasında başkaca bir yöntem belirlenmemiş sadece Genel Kurula elektronik imza ile başvuru kabul yetkisi verilmiştir.

Bireysel başvuruların kayda alınmaya başladığı 23/9/2012 tarihinden itibaren Anayasa Mahkemesine ulaşan başvuruların önemli bir kısmının ilgili mevzuatta belirlenen yöntemler dışında posta vb. yöntemlerle yapıldığı görülmüştür. Mahkeme, usulüne uygun olmayan yöntemlerle yapılan başvuruları kural olarak kayda almamaktadır.

Usul kuralları bireysel başvuruları inceleyecek Mahkemenin uzun vadede etkinliğinin korunması açısından son derece önemli ve etkili araçlardır. Bununla birlikte usul kurallarının yorumlanmasında katı bir yöntem benimsenmesi çeşitli sakıncalar yaratabilir. Bu bağlamda Mahkemeye başvuru yöntemlerine dair usul kuralları; hem Mahkemeyi gerçek işlevinin yerine getiremeyecek şekilde çalışamaz hale getirmesinin engellenmesi hem de esaslı usule feda etmeden etkin bir şekilde temel hak ve özgürlüklerin korunmasına katkı sağlayacak şekilde yorumlanmalıdır¹⁴¹. Başvurunun belirli usullerde yapılması gerektiği kuralı, mutlak şekilde uygulanabilir bir ilke olmadığından, bu kuralın uygulanmasında aşırı şekilcilikle hareket edilmeyip, belirli ölçüde esneklik gösterilmesi gerekmektedir.

Bireysel başvurunun ilk üç yılında, ilgili mevzuatta sınırlı olarak belirlenen başvuru yönteminin genel olarak başvuru sahipleri açısından mahkemeye erişim yönünde önemli bir sorun oluşturmadığı görülmüştür. Ancak başvuru sürecinde ortaya çıkacak teknik gelişmeler ve işleyişteki gereklilikler gözetilerek ilâve başvuru yöntemlerinin kabul edilmesi mümkündür. Bu bağlamda Mahkeme Genel Kurul kararı ile elektronik ortamda güvenilir elektronik imza ile başvuru yapılabilmesine olanak tanınmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. Nitekim güvenli elektronik imza kullanılarak diğer mahkemeler aracılığı ile yapılan başvurular kayda alınmakta iken aynı yöntemle Anayasa Mahkemesine yapılan başvuruların kayda alınmaması çelişki oluşturmaktadır. Yine İçtüzük değişikliği yapılmak suretiyle posta yolu ile gönderilen başvuru evraklarının da kay-

¹⁴¹ ÖNCÜ, a.g.m., s.407.

da alınmasının başvuru yapan mahkemeye erişme engellerini kaldıracağı sonucuna varılmıştır.

Anayasa Mahkemesi, tutuklu veya hükümlüler tarafından doğrudan veya ceza infaz kurumları ve/veya Savcılık aracılığı ile yapılan başvuruları, başvuru yapan mahkemeye erişimine engel teşkil edecek hususları başvuru lehine yorum yapmak suretiyle değerlendirmekte ve mümkün olduğu ölçüde kayda almaktadır. Bu bağlamda, ceza infaz kurumu idaresi bilgisi dâhilinde doğrudan başvuru yapanlar tarafından gönderilen evraklar da bireysel başvuru evrakı olarak değerlendirilmektedir. Yine, başvurudan kaynaklanmayan nedenlerle başvuru evrakları usulüne aykırı yöntemler ile Mahkemeye ulaştırılmış ise bu nitelikteki evraklar da Mahkemece kayda alınmaktadır.

Mahkemenin başvuru yapılacak yerler konusunda daha geniş yorum yapmak suretiyle bireysel başvuru hakkının etkili kullanımını etkileyen engelleri ortadan kaldırması ve bu konudaki mevcut içtihadını geliştirmesinin, kayda alınmayan başvuruların özellikle yeni bir ihlal sebebi teşkil etmemesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

ALTAN Alparslan, “Bireysel Başvurunun Birinci Yılına Genel Bir Bakış”, **HUKAB Dergisi**, Ekim-Aralık 2013, Sayı 7.

ATASOY Hakan, **Türk Hukukunda Anayasa Mahkemesinde Bireysel Başvurunun Kabul Edilebilirlik Koşulları**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kocaeli 2014.

BAKIRCI Hasan, “Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi Kapsamında 25/11/2011 tarihinde Yapılan Yuvarlak Masa Toplantısı Sunumu”, Bireysel Başvuru Yuvarlak Masa Toplantıları, Editörler: Musa Sağlam, Serdar Gülenler, Recep Kaplan, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Cilt 1, Ankara 2013.

BİLGE Necip/ÖNEN Ergun, **Medeni Yargılama Hukuku Dersleri**, 3. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1978.

CANDAN Turgut, **Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

ÇINAR İbrahim, “Bireysel Başvurunun Yapılmasında Usule İlişkin Eksiklikler”, **HUKAB Dergisi**, Ocak-Mart 2013, Sayı 4.

ÇINAR İbrahim, “Bireysel Başvurunun Birinci Yılında Anayasa Mahkemesine Yapılan Başvuruların İstatistikî Verilerle Analizi”, **HUKAB Dergisi**, Ekim-Aralık 2013, Sayı 7.

ÇINAR İbrahim/ÇINAR, Sinan, “Bireysel Başvurunun Ön İnceleme Usulü, Bireysel Başvuru Bürosunun Çalışma Sistemi İle Bu Aşamada Verilen İdari Ret Kararlarının Nitelikleri ve İtiraz Aşamaları”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Ankara 2014, Sayı 4.

ÇOBAN Ali Rıza, “Yeni Anayasa Mahkemesi Kanunu’nun Mahkemenin İş Yüküne Etkisi Açısından Değerlendirilmesi”, Anayasa Şikâyeti Sempozyumu, Bireysel Başvuru, Editör: Musa Sağlam, **HUKAB Yayınları**, Ankara, 2011.

ÇOBAN Ali Rıza, “Bireysel Başvuru: Türk Anayasa Mahkemesi İçin Ağır İş Yükü Sorunu”, AİHM ve Türkiye-II Anayasa Şikâyeti ve AİHM, **TAA Yayınları**, Ankara 2012.

DEYNEKLİ Adnan, “Yargıtay’ın Anayasa Şikâyetine Bakışı”, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti), Editör: Musa Sağlam, HUKAB Sempozyum Serisi 1, **HUKAB Yayınları**, 2011.

DOĞRU Osman, **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi**,

Legal Yayınevi, Ankara 2013.

DURMAZ Cüneyt, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Başvuruların Ayırıştırılması ve Tek Hâkim Formasyonu”, **Bireysel Başvuru, İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi)**, Editör Musa Sağlam, Avrupa Konseyi, 2013.

EKİNCİ Hüseyin, “Anayasa Mahkemesi Kanunu Çerçevesinde Bireysel Başvuruların İncelenmesi Usulü”, Bireysel Başvuru, “Anayasa Şikâyeti”, Editör: Musa Sağlam, HUKAB Sempozyum Serisi 1, **HUKAB Yayınları**, 2011.

EKİNCİ Hüseyin, “Kabul Edilebilirlik Kriterleri”, **Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi)**, Editör: Musa Sağlam, Avrupa Konseyi, 2013.

EKİNCİ Hüseyin/SAĞLAM Musa; **Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru**, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara 2014.

GÖREN Zafer, “Bireysel Başvuru Türk Anayasa Yargısında”, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşunun 50. Yılına Armağan, Editörler:Alparslan Altan, Engin Yıldırım, Erdal Tercan, Hikmet Tülen, Ali Rıza Çoban, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Ankara 2012.

GÖREN Zafer, **Bireysel Başvuru Türk Anayasa Yargısında**, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.

GÖZLER Kemal, **Anayasa Hukuku'nun Genel Teorisi**, Ekin Yayınevi, Cilt II, Bursa 2011.

GÖZTEPE Ece, “Türkiye’de Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkının (Anayasa Şikâyeti) 6216 Sayılı Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi”, **TBB Dergisi**, Sayı 95, 2011.

GÜLENER Serdar, “Mukayeseli İnsan Hakları Hukukunda Temyiz Mercii Şikâyetlerinin İstisnai Bir Alanı Olarak ‘Keyfilik Kriteri’”, Bireysel Başvuru İncelemeleri 1, Editörler: Musa Sağlam, Serdar GüleNER, Recep Kaplan, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Ankara 2013.

HARRİS D.J./O’BOYLEM./BATES E.P./BUCKLEY C.M., **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku**, Avrupa Konseyi, 2013.

HELLER Herbert, “Anayasa Şikâyeti ve Buna İlişkin Sorunlar: Avusturya’da Temel Hak Şikâyeti Hakkında Rapor”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, Sayı 21.

KAPLAN Recep, “Bireysel Başvuruda Dava Açan Belgeyle Bağlılık”, Bireysel Başvuru İncelemeleri 1, Editörler: Musa Sağlam, Serdar Gülenler, Recep Kaplan, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Ankara 2013.

KARAMAN Ebru, **Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru Yolu**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2013.

KORKMAZ Ramazan, **Medeni Usul Hukuku Açısından Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2014.

KURU Baki, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Alfa Yayınevi, 5. Baskı, İstanbul 1990.

ODUNCU Leyla Nur, “Bireysel Başvuru Kanun Yolu İçin Dava Vekâletnamesinde Özel Yetkinin Yer Alması Zorunluluğu”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt XVIII, 2014.

ÖNCÜ Mehmet, “Bireysel Başvuruların AİHM tarafından Usulden İncelenmesi ve Dördüncü Derece Türünden Şikâyetler”, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşunun 50. Yılına Armağan, Editörler: Alparслан Altan, Engin Yıldırım, Erdal Tercan, Hikmet Tülen, Ali Rıza Çoban, **Anayasa Mahkemesi Yayınları**, Ankara 2012.

ÖZBEY Özcan, **Türk Hukukunda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı**, Adalet Yayınevi, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2013.

PEKCANITEZ Hakan, “Mukayeseli Hukukta Medeni Yargıda Verilen Kararlara Karşı Anayasa Şikâyeti”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, Sayı 12.

SABUNCU Yavuz/ESEN ARNWİNE Selin, “Türkiye İçin Anayasa Şikâyeti Modeli-Türkiye’de Bireysel Başvuru Yolu”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, Sayı 21, Ankara 2004.

SAĞLAM Musa, “Bir Hak Arama Yolu Olarak Bireysel Başvuru”, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı Sempozyumu, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları**, Yayın No:10, Editörler: Bülent Yücel, İlker Gökhan Şen, Eskişehir 2011.

SAĞLAM Musa, “Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde Ülkemizde Bireysel Başvuru (6216 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun)”, Prof. Dr. Mehmet Akad’a Armağan, Editörler: Bihterin Vural Dinçkol, Nihat Bulut, Rukiye Akaya Kia, Cevat Okutan, Mehmet Akif Etgü, Hülya Dinçer, **Der Yayınları**, İstanbul 2012.

ŞAHBAZ İbrahim, “Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru ve Sorunlar”, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Anayasa Şikâyeti/Anlamı, Kapsamı ve Olası Sorunlar, **TBB Yayınları**, Ankara 2011.

ŐIRİN Tolga, **Türkiye’de Anayasa Şikâyeti (Bireysel Başvuru) İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Almanya Uygulaması ile Mukayeseli Bir İnceleme**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2013.

URAL Sami Sezai, **Hak ve Özgürlüklerin Korunması Bağlamında Bireysel Başvuru**, Seçkin Yayınları, Ankara 2013.